



КЫРГЫЗ БАНКЫ

Акча-кредит саясаты жөнүндө отчет. 2024-жылдын IV чейреги

**Бишкек
2025-жылдын февраль айы**

Акча-кредит саясаты жөнүндө отчет Улуттук банк тарабынан чейрек сайын жарыяланып турат. Инфляциянын негизги факторлорун иликтөөлөргө жана болжолдоолорго, ошондой эле тышкы чөйрөдөгү жана Кыргыз Республикасындагы экономикалык жагдайдын өнүгүүсүнө баа берүүлөргө негизделген акча-кредит саясаты боюнча Улуттук банктын чечимдери жөнүндө коомчулукка маалымат берүү ушул отчеттун максаты болуп саналат.

Кыргыз Республикасындагы акча-кредит саясаты

Тиешелүү акча-кредит саясатын жүргүзүү аркылуу баа туруктуулугуна жетишүү жана аны колдоого алуу **акча-кредит саясатынын максаты болуп саналат.**

Акча-кредит саясатынын негизги инструменти – Улуттук банктын эсептик чени. Жүргүзүлүп жаткан акча-кредит саясатын өркүндөтүү жана натыйжалуулугун арттыруу максатында, 2014-жылы Улуттук банк акча-кредит саясатынын жаңы негизине өткөн, ага ылайык Улуттук банктын эсептик чени акча рыногундагы каражаттар наркынын көрсөткүчү болуп саналат. Акча-кредит саясатынын операциялык багыты катары акча рыногунун кыска мөөнөттүү пайыздык чендери эсептелет. Жаңы негизге өтүү максаты катары банктар аралык кредиттик ресурстар рыногун өнүктүрүүгө жана экономиканын реалдуу секторун колдоого багытталган акча-кредит саясатынын пайыздык каналынын ишинин таасирин күчөтүү саналат.

Акча-кредит саясатынын сандык көрсөткүчү – инфляцияны орто мөөнөттүү мезгилде 5-7 пайыз чегинде кармап туруу. Акча-кредит саясатын иштеп чыгуу жана аны ишке ашыруу Акча-кредит саясатынын орто мөөнөттүү мезгилге каралган негизги багыттарынын алкагында жүзөгө ашырылат.

Улуттук банктын акча-кредит саясаты келечекке багытталган саясат болуп саналат, анткени, акча-кредит саясаты жагында кабыл алынган чечимдердин өлкөнүн негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөрүнө таасири белгилүү бир лаг менен жүргүзүлөт. Акча-кредит саясаты Кыргыз Республикасында жана тышкы чөйрөдө экономикалык жагдайдын өнүгүшү боюнча макулдашылган жана экономикалык жактан негизделген болжолдоолордун натыйжасында алынган, кыска мөөнөттүү жана орто мөөнөттүү мезгилдерге каралган инфляция боюнча болжолдоолордун негизинде иштелип чыгат.

Коммуникациялык саясат Улуттук банктын акча-кредит саясатынын негизги инструменттеринин бири болуп саналат. Калкка маалымат берүү жана тиешелүү инфляциялык күтүүлөрдү калыптандыруу максатында, Улуттук банк тарабынан үзгүлтүксүз негизде пресс-релиздер чыгарылып, акча-кредит саясаты маселелери боюнча пресс-конференциялар өткөрүлүп турат. Улуттук банктын өлкөдөгү күндөлүк жана күтүлүп жаткан макроэкономикалык жагдай боюнча баа берүүсү Акча-кредит саясаты жөнүндө отчетто ар бир чейректин үчүнчү айынын башталышында жарыяланып турат. Улуттук банк Башкармасынын эсептик чен өлчөмү маселеси боюнча отурумдарынын графиги банктын расмий интернет-сайтында жарыяланат.

2024-жылдын IV чейреги үчүн акча-кредит саясаты жөнүндө отчет Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2025-жылдын 24-февралындагы № 2025-П-07/8-1-(ДКП) токтому менен жактырылган.

Мазмуну

1-глава. Тышкы чөйрө	5
1.1. ЕАЭБге мүчө өлкөлөрдүн жана соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдүн экономикалык өнүгүүсү.....	5
1.2. Дүйнөлүк товардык-чийки зат рыноктору	7
2-глава. Макроэкономикалык өнүгүү	10
2.1. Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр рыногунда суроо-талап жана сунуш	10
2.2. Тышкы сектор	12
3-глава. Акча-кредит саясаты	14
3.1. Акча-кредит саясатын ишке ашыруу	14
3.2. Финансылык рыноктун инструменттери.....	16
3.3. Монетардык индикаторлордун динамикасы.....	21
4-глава. Инфляция динамикасы	23
4.1. Керектөө баа индекси.....	23
4.2. Болжолдоону факты менен салыштыруу	24
5-глава. Орто мөөнөткө каралган болжолдоолор	26
5.1. Орто мөөнөткө каралган болжолдоолор	26
1-тиркеме. Негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөр	29
2-тиркеме. Глоссарий.....	30
3-тиркеме. Кыскартылган сөздөрдүн тизмеси.....	32

Резюме

Дүйнөлүк экономика жалпы алганда регионго жараша ар тараптуу өсүш динамикасынын сакталып турушу менен мүнөздөлгөн. АКШда экономикалык жигердүүлүк калыбына келгендиги байкалган, евроаймакта геосаясий жана экономикалык өзгөрүүлөрдүн таасири катталган. Россия жана Казакстандын экономикасында алгылыктуу динамика сакталып турган. Дүйнөлүк азык-түлүк жана энергия продукциялар рынокторунда, ошондой эле эл аралык финансылык рыноктордо белгисиздиктен улам жогору өзгөрүлмөлүүлүк сакталып турган. Алтынга дүйнөлүк баалар да жогорулоо тенденциясында өзгөрүлүп турган.

Инвестициялык жана керектөө суроо-талабын арттыруунун эсебинен Кыргыз Республикасынын экономикасынын жогору арымда өсүшү уланган. 2024-жылдын жыйынтыгы боюнча ИДӨнүн реалдуу өсүшү 9,0 пайызды түзгөн. Кызмат көрсөтүүлөр сектору жана курулуш ИДӨнүн өсүшүнө кыйла салым кошкон. Ички суроо-талап калктын айкын кирешесинин өсүшү, керектөө кредиттеринин көбөйүшү жана өлкөгө акча которуулар агымы менен камсыздалган. 2024-жылдын жыйынтыгы боюнча мамлекеттик бюджет экономикалык жигердүүлүктүн жогорулашына байланыштуу кирешелердин өсүш арымынын чыгашаларга караганда артышынан улам ИДӨгө карата 2,4 пайыздык профицит менен аткарылган.

2024-жылдын IV чейрегинде соода балансы Кыргыз Республикасына импорттун төмөндөшүнүн алкагында экспорттук берүүлөр көлөмүнүн кыйла өсүшүнүн таасири астында түптөлгөн. Натыйжада өлкөнүн соода балансынын тартыштыгы 2023-жылдын IV чейрегинде базалык көрсөткүчтөн 71,9 пайызга кыскарып, 583,9 млн АКШ доллары өлчөмүндө түптөлгөн. Тышкы соода жүгүртүү көлөмү 7,4 пайызга өсүп, 4,9 млрд АКШ долларын түзгөн.

Кыргыз Республикасында инфляциялык фон орточо мааниде сакталып турган, баа динамикасы инфляция боюнча 5-7 пайыз орто мөөнөттүү максаттуу көрсөткүч чегинде катталган. Кыргыз Республикасында инфляциянын түптөлүшүнө тышкы факторлор менен катар мамлекеттик тариф саясатын кайра карап чыгуу жана ички керектөөнүн өсүшү таасирин тийгизген. Колдоого алынган акча-кредиттик шарттар өлкөдө баа туруктуулугунун сакталып турушун шарттаган. 2024-жылдын декабрында жылдык инфляция көрсөткүчү 6,3 пайызды түзгөн.

Банктар аралык акча рыногунун кыска мөөнөттүү чендери Улуттук банктын эсептик ченине жакын белгиленген пайыздык чендин төмөн чегине жакын түптөлүшү уланган. Банк системасында ликвиддүүлүк профицити сакталып турган, бул банктар аралык кредит рыногунда жигердүүлүктүн төмөндөшү менен шартталган. Экономикада акча сунушу көлөмүн жөнгө салуу максатында Улуттук банк банк системасында үстөк ликвиддүүлүктү жөнгө салуу боюнча монетардык инструменттерди жигердүү колдонгон.

Ички валюта рыногунда жагдай жалпы алганда туруктуу катары бааланган. Алмашуу курсу өзгөрүп турган, анын динамикасы сезондук факторлор жана ички валюта рыногунда чет өлкө валютасына суроо-талап жана сунуш ортосунда рыноктун негизинде баланстын калыптынышы менен шартталган. Айрым мезгилдерде Улуттук банк алмашуу курсунун кескин өзгөрүүсүн текшилөө максатында валюталык интервенцияларды жүргүзүп турган.

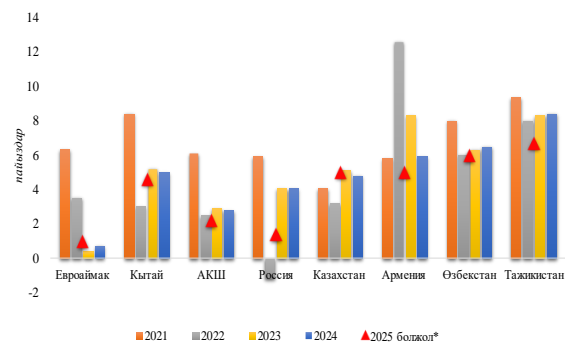
Өлкөнүн банк системасында экономиканын негизги секторлорун жигердүү кредиттөө жана ресурстук базаны көбөйтүү иши улантылган.

1-глава. Тышкы чөйрө

1.1. ЕАЭБге мүчө өлкөлөрдүн жана соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдүн экономикалык өнүгүүсү

1.1.1-график. Өлкөлөр боюнча реалдуу ИДӨнүн динамикасы

(өсүш арымы жылдык мааниде)



Булагы: статистикалык комитеттер, борбордук банктар, «Блумберг» МА

Болжолдоолор: ЭВФ, ДБ, «Блумберг» МА, министрликтер

Мында, АКШнын мамлекеттик саясатынын соода жана инвестициялар чөйрөсүндөгү олуттуу өзгөрүүлөр рынок катышуучуларына 2024-жылдын IV чейрегинде иш жигердүүлүгү көрсөткүчтөрү акырындап өсүү менен алгылыктуу таасирин тийгизген. Иш менен камсыздоо жана инвестициялар чөйрөлөрүндөгү алгылыктуу күтүүлөрдүн алкагында 2025-жылы АКШнын экономикасынын 2,1-2,7 пайызга чейин өсүшү боюнча болжолдоолор жакшырган.

Ички суроо-талапты колдоого багытталган мамлекеттик субсидиялар, турак жай рыногуна түрткү берүү үчүн жергиликтүү максаттуу облигацияларды чыгаруу жана экономиканын реалдуу секторун өнүктүрүү үчүн чаралар топтому түрүндө **Кытайдын** түрткү берүүчү салык-бюджет саясаты 2024-жылы 5,0 пайыз чегинде пландаштырылган экономикалык өсүшкө жетүүсүнө шарт түзгөн. Мындан ары, буга чейин соода саясатында белгисиздиктин терс таасирин басаңдатууга өбөлгө түзгөн жана инвестициялардын өсүшүнө түрткү берүүсү үчүн көрүлгөн бюджеттик чаралардын алкагында экономиканын орточо деңгээлде өсүшү күтүлүүдө.

Негизинен, энергия продукцияларына жогору баалардан улам өнөр жай өндүрүшү көлөмүнүн кыскарышынын эсебинен, ошондой эле бирликтин ири өлкөлөрүндө саясий жана соода келечеги белгисиздигинин алкагында **евроаймакта** экономиканын өсүш арымы 0,7 пайызга¹ чейин басаңдагандыгы байкалган. Эмгек рыногу туруктуу катары белгиленген, мында эмгек акынын өсүшү керектөө суроо-талабынын жогорулашы жана экономикалык жигердүүлүктүн калыбына келиши үчүн шарт түзүүдө.

ЕАЭБ² өлкөлөрүндө, Өзбекстанда жана Тажикстанда жогору экономикалык өсүш белгиленген, бул инвестициялык жигердүүлүк жана түрткү берүүчү фискалдык саясат менен шартталган. Ошондой эле керектөө суроо-талабы Кыргыз Республикасынын соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрүндө экономиканын өсүшүнө түрткү берген, ал эмгек акынын, социалдык чөйрө жагында мамлекеттик чыгашалардын жана кредиттөөнүн өсүшү менен камсыздалган.

2024-жылдын жыйынтыгы боюнча Арменияда, Өзбекстанда жана Тажикстанда экономикалык өсүш ЕАЭБге кирген башка өлкөлөргө караганда жогору түптөлгөн, мында реалдуу ИДӨнүн эң эле жогору өсүшү Тажикстанда 8,4 пайыз деңгээлинде белгиленген, бул тартылган инвестициялар көлөмүнүн жогорулашы жана экспорттун

¹ Евростаттын алдын ала маалыматтары боюнча

² Мында жана мындан ары Беларусия Республикасын эске алуусуз

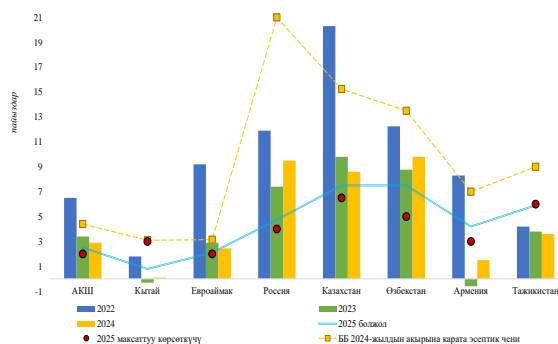
өсүшү менен да шартталган. ЕАЭБге кирген өлкөлөр арасында эң эле төмөн реалдуу ИДӨнүн өсүш арымы Россия Федерациясында 4,1 пайыз деңгээлинде белгиленген.

Россия Федерациясында 2024-жыл ичинде жогору пайыздык чендин алкагында кредиттик жигердүүлүктүн, атап айтканда чекене кредиттөө көлөмү төмөндөгөндүгү байкалган. Келечекте, Россия Федерациясында тышкы факторлордун таасирин жана эмгек рыногунда түптөлгөн жагдайды эске алганда, ИДӨнүн орточо өсүш арымы калыптанышы күтүлүүдө, мында экономикалык жигердүүлүк мамлекеттик чыгашаларды кеңейтүү жана экспортту арттыруу менен колдоого алынат.

Тышкы чөйрөдө инфляциялык абал

2024-жылы тышкы чөйрөдө геосаясий факторлор жана жогору белгисиздик дүйнөлүк баа конъюнктурасына олуттуу таасирин тийгизген, мында баа динамикасы ар тараптуу калыптанган. Дүйнөнүн бир катар алдынкы экономикаларында инфляциянын басандашы байкалган, мында АКШда (2,9 пайыз деңгээлинде) жана евроаймакта (2,4 пайыз деңгээлинде) инфляция көрсөткүчтөрү дале белгиленген максаттуу көрсөткүчтөрдөн жогору мааниде орун алган. Ошондой эле, Кыргыз Республикасынын соода боюнча өнөктөш өлкөлөрүндө инфляциялык процесстер Россия Федерациясында, Өзбекстанда жана Казакстан Республикасында өзгөчө белгилүү болгон, ошол эле учурда Кытайда, Арменияда жана Тажикстанда монетардык бийликтердин максаттуу көрсөткүчтөрүнөн төмөн калыптанган.

1.1.2-график. Бир катар алдынкы экономикаларда жана Кыргыз Республикасынын соода боюнча өнөктөш өлкөлөрүндө инфляция жана борбордук банктарынын негизги чендери (дек./дек.)



Булагы: статистикалык комитеттер, борбордук банктар; эл аралык уюмдар

Болжолдоолор: борбордук банктар жана эл аралык уюмдар

тобокелдиктери сакталып турган, отчеттук жылдын жыйынтыгы боюнча инфляция 0,1 пайыз деңгээлинде түптөлгөн.

Россия Федерациясында жана Өзбекстанда отчеттук жылы инфляциянын тез арымынан улам салыштырмалуу катуу акча-кредиттик шарттар, тиешелүүлүгүнө жараша 9,5 жана 9,8 пайызга чейин сакталып турган. Өзбекстанда басым азык-түлүк товарларына баалардын өсүшү жана газ менен электр энергиясына тарифтердин жогорулашы менен шартталган, ошол эле мезгилде Россияда таасир этүү фактору катары рублдин курсунун төмөндөшү, санкциялар жана жогору ички суроо-талап саналган.

Арменияда жана Тажикстанда инфляция импорттолуучу товарларга баалардын төмөндөшүнөн жана улуттук валюталардын бекеделишинен улам, тиешелүүлүгүнө жараша 1,5 жана 3,6 пайызга чейин басандаган. Алардын инфляциясы таргеттен төмөн түптөлгөндүгүн эске алуу менен борбордук банктар 2024-жыл ичинде акча-кредиттик шарттарды жеңилдетүү саясатын жүргүзгөн. Эл аралык аналитиктердин пикири боюнча,

АКШда эмгек рыногунда жагдайдын жакшырышы, жумушсуздук деңгээлинин салыштырмалуу төмөндөшү жана керектөө чыгашаларынын өсүшү шарттарында инфляция жогору деңгээлде сакталып турган. **Евроаймакта** энергия продукцияларына баалардын өсүшү инфляцияга жогорулатуучу басымын тийгизген. Дүйнөлүк азык-түлүк рынокторунда өзгөрүлмөлүүлүк **Казакстандын** ички рыногуна инфляцияга түрткү берүүчү таасирин тийгизген, мында отчеттук мезгилде 8,6 пайыз деңгээлинде түптөлүп, инфляция арымы жалпы басандагандыгы байкалган. **Кытайда** отчеттук жылы керектөө суроо-талабынын төмөндүшүнөн улам жана кыймылсыз мүлк рыногунда кризистен улам дефляция жылдын жыйынтыгы боюнча инфляция

2025-жылы импорттолуучу товарларга баалардын динамикасы, улуттук валюталарга курстар, ошондой эле мамлекеттердин макроэкономикалык саясаты аныктоочу факторлордон болот.

1.2. Дүйнөлүк товардык-чийки зат рыноктору

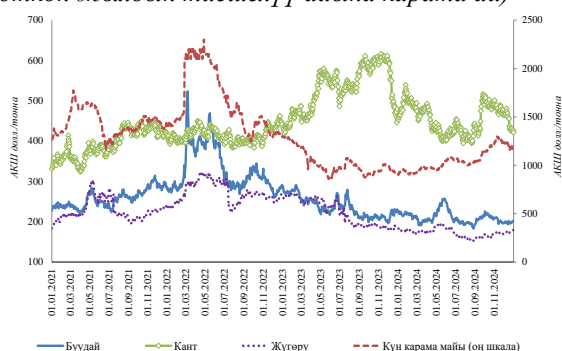
Отчеттук мезгил ичинде дүйнөлүк азык-түлүк рыногунда баалар жогорулоо динамикасында өзгөрүп турган.

Жакынкы Чыгышта геосаясий курч абалдын басаңдашынан улам мунайга баа төмөндөгөн, мында борбордук банктардын туруктуу суроо-талабына байланыштуу алтынга баа мурдатан бери калыптанган баадан жогору катталган.

Азык-түлүк рыногу

1.2.1-график. Азык-түлүк товарларына баалардын динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)



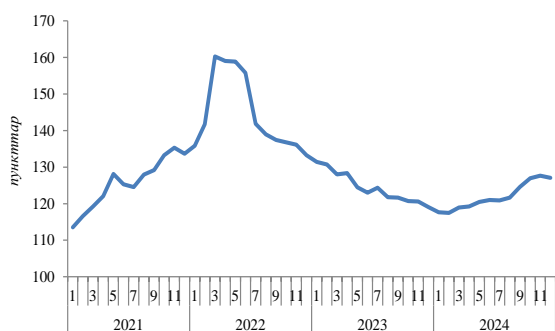
2024-жылдын IV чейрегинде негизги азык-түлүк товарларына баалар ар тараптуу динамикада сакталган.

Отчеттук мезгил ичинде өсүмдүк майына баалар акыркы эки жыл ичинде эң эле жогору көрсөткүчтөргө жеткен. Мындай жогорулоо, дүйнөлүк суроо-талаптын өсүшүнөн улам жана өндүрүш көлөмү күтүлгөндөн да төмөн болгондугуна байланыштуу, баа индексине киргизилген өсүмдүк майларынын бардык түрлөрү боюнча

котировкалардын өсүшү менен шартталган. Отчеттук чейректин акырына карата өсүмдүк майына индекстин өсүш арымы бир аз төмөндөгөн, буга жогору сунуш жана дүйнөлүк суроо-талаптын кыскарышы өбөлгө түзгөн.

Отчеттук мезгилдин башталышында данга баалар дээрлик бардык компоненттер боюнча баалардын жогорулашынын натыйжасында өскөн. Ноябрь айында данга баалардын индекси төмөндөп, чейректин акырына чейин ошол эле деңгээлде сакталып турган. Буудайга баалар дүйнөлүк суроо-талаптын басаңдашынын жана ири экспорттоочу өлкөлөрдөн сунуштоо көлөмүнүн көбөйүшүнүн алкагында төмөндөгөн. Бирок Россия Федерациясында күздүк түшүмдүн алгылыксыз түрлөрү бааларга таасирин тийгизген. Арпа жана жүгөрүгө дүйнөлүк баалар экспорттук сатуулардын өсүшүнүн натыйжасында жогорулаган, ошол эле учурда сорго жана күрүчкө баалар суроо-талаптын төмөндөшүнүн алкагында арзандаган.

1.2.2-график. ФАО азык-түлүк баа индексинин динамикасы

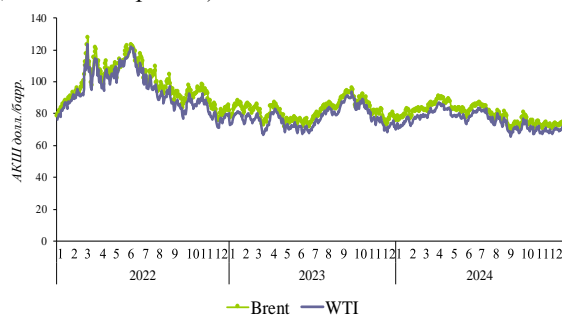


Кантка дүйнөлүк баа индекси 2024-жылдын IV чейрегинин башталышында 2024-2025-жылдардын сезон мезгилинде өндүрүш келечеги боюнча тынчсыздануу сакталып тургандыгына байланыштуу өскөн. Бирок чейректин орто ченинен тартып баалар төмөндөй баштаган, бул Бразилияда өндүрүш көлөмүнүн көбөйүшү жана түшүм алуу түрлөрүнүн жакшырышы, ошондой эле Индия жана Тайландда иштеп чыгаруу жабдууларынын толугу менен ишке киргизилиши менен шартталган.

2024-жылдын IV чейрегинин жыйынтыгы боюнча ФАО¹ индексинин өсүш арымы өскөндүгү катталган. Отчеттук мезгилде ФАО азык-түлүк баалар индексинин орточо мааниси 127,2 пункту түзүү менен өткөн чейректеги көрсөткүчтөн 3,9 пайызга жогору калыптанган. 2023-жылдын ушул эле чейрегине салыштырганда бул көрсөткүч 5,9 пайызга өскөн. ФАО индексинин өсүшү негизинен өсүмдүк майына, сүт азыктарына жана этке баалардын жогорулашы менен шартталган. Отчеттук мезгилдин акырында, этке баадан тышкары бул индекске кирген бардык компоненттер боюнча баалардын өсүш арымы басаңдаган.

Энергия продукциялар рыногу

1.2.3-график. Мунайга баанын динамикасы (АКШ долларында)



2024-жылдын IV чейрегинде Жакынкы Чыгышта геосаясий курч абалдын басаңдашынан улам мунайга баалардын төмөндөө тенденциясы уланган.

Ошентип, 2024-жылдын IV чейрегинде Brent маркасындагы мунай орточо алганда баррелине 74,0 АКШ долларына сатылган, бул өткөн чейректегиден 6,0 пайызга жана II чейректегиден 13,0 пайызга төмөн.

EIA² маалыматы боюнча,

2024-жылы мунайга дүйнөлүк суроо-талап 2023-жылга салыштырганда суткасына 0,9 млн баррелге көбөйүп, 102,8 млн баррелди түзгөн. Керектөө көлөмүнүн өсүшү негизинен азия өлкөлөрүнүн эсебинен камсыздалган, ал эми өсүшкө көбүрөөк салым Индия тарабынан кошулган (керектөө суткасына 220 миң баррелге, жалпы керектөө – суткасына 5,5 млн баррелге өстү). Ошол эле мезгилде 2024-жылы мунайды ири керектөөчүлөр катары АКШ (суткасына 20,3 млн баррель) жана Кытай (суткасына 16,3 млн баррель) белгиленген. Кытай тарабынан керектөө көлөмүнүн өсүшү бир аз алгылыктуу калыптанган – суткасына 80 миң баррелге жакын, бул реалдуу ИДӨнүн өсүш арымынын төмөндөшү жана электромобилдерди сатуу көлөмүнүн өсүшү менен камсыздалган.

EIA маалыматы боюнча, ОПЕК+ тарабынан өндүрүү көлөмүнө чектөөлөр белгиленгендигине карабастан, 2024-жылы мунайды сунуштоо көлөмү 2023-жылдагы деңгээлге салыштырганда суткасына 0,6 млн баррелге өсүп, суткасына 102,8 млн баррелге жакынды түзгөн. Өсүш ОПЕК+ кирбеген өлкөлөр: АКШ, Канада, Гайана ж.б. өлкөлөрдүн эсебинен камсыздалган.

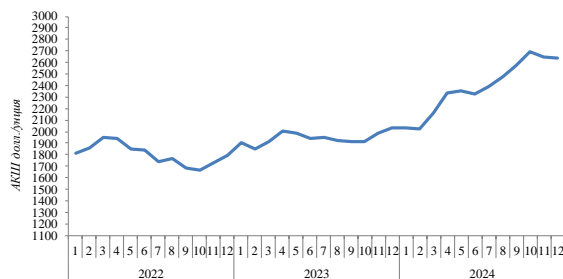
Аналитиктердин 2025-жылга болжолдоолоруна ылайык, дүйнөлүк рынокто мунайды сунуштоо көлөмү ага суроо-талапка караганда кыйла тез арымда өсөт, бул өз кезегинде, бааларга төмөндөтүүчү таасирин тийгизет. Ошол эле мезгилде белгисиздик факторлору катары дале ОПЕК+ тарабынан белгиленген чектөөлөрдүн сакталып турушу, Россия жана Иран мунайларын экспорттоого карата санкциялык чектөөлөрдүн кесепеттери, Жакынкы Чыгышта геосаясий жагдай саналууда.

¹ ФАО азык-түлүк бааларынын индекси – негизги беш азык-түлүк товардык топторго (эт, сүт азыктары, дан эгиндери, өсүмдүк майлар жана кант) эл аралык баа динамикасына көз салып турган, орточо алынган көрсөткүч.

² EIA – АКШнын энергетика маалымат боюнча башкармалыгы. АКШнын энергетика министрлигинин энергия жана энергетика жөнүндө маалыматты топтоо, талдоо жана жайылтуу ишин жүргүзгөн бөлүмү.

Алтын рыногу

1.2.4-график. Алтынга баа динамикасы



Булагы: «Блумберг» МА

диверсификациялоого аракеттенген борбордук банктардын (54,0 пайыз) жогору суроо-талабы менен шартталган. Мында активге туруктуу суроо-талап инвесторлор (+32,0 пайыз) жана жасалма интеллектти жигердүүлүк менен ишке киргизүүгө байланыштуу технология сектору (+2,0 пайыз) тарабынан катталган.

2024-жылы борбордук банктардын алтынды таза сатып алуу көлөмү үчүнчү жыл катары менен 1 000 тоннадан ашуу менен жогору деңгээлде сакталып турган. Зер буюмдар секторунда, тескерисинче, алтынга жогору баалардан улам керектөө көлөмү кыскаргандыгы байкалган (-11,0 пайыз).

Геосаясий жана экономикалык белгисиздик сакталып тургандыгына, ошондой эле финансы рынокторунда жогору өзгөрүлмөлүүлүккө байланыштуу, дүйнөлүк экономикада алтын инвестициялоо үчүн алгылыктуу актив катары калууда, бул алтынга дүйнөлүк баалардын өсүшүнө таасирин тийгизүүдө. «Блумберг» маалыматтык агентигинин аналитиктери 2025-жылы дүйнөлүк рынокто алтынга баа трой унциясына 3 000,0 АКШ долларына чейин өсүшү күтүлүп жаткандыгын билдирген. Ошону менен бирге, борбордук банктар 2025-жылы алтын резервин топтоону уланта тургандыгы, бирок көлөмдү көбөйтүү арымы 2024-жылдагыдан төмөн болушу күтүлүүдө.

IV чейректе алтынга дүйнөлүк суроо-талап эң эле жогору деңгээлге жеткен, бул алтынга баанын эң эле жогору мааниге жетишин шарттаган.

Отчеттук чейрек ичинде алтынга орточо баа 34,6 пайызга, жылдык мааниде эсептөөдө трой унциясына эң эле жогору 2 787,6 АКШ долларына чейин өскөн. Мындай өсүш, геосаясий шарттардын алкагында алтын валюта резервдерин

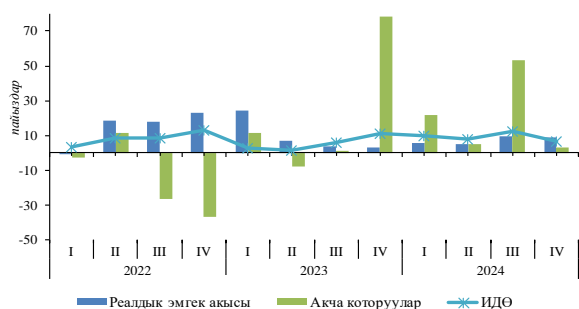
2-глава. Макроэкономикалык өнүгүү

2.1. Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр рыногунда суроо-талап жана сунуш

Суроо-талап

2.1.1-график. Ички суроо-талаптын динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)



Булагы: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети, эсептөөлөр: Улуттук банк

жакшыргандыгына жана экономикалык жигердүүлүктүн өсүшүнө шарт түзгөн.

Мамлекеттик финансы сектору

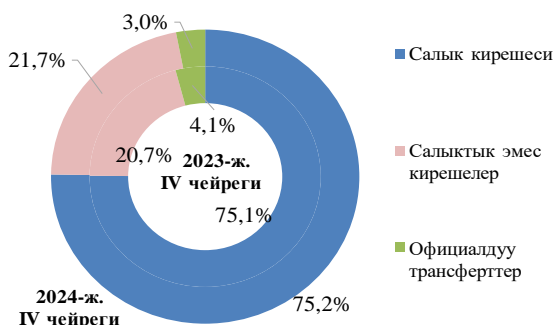
2.1.2-график. Мамлекеттик бюджеттин аткарылышы

(өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил)



Булагы: Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин Борбордук казыналыгы

2.1.3-график. Мамлекеттик бюджеттин кирешелеринин түзүмү



Булагы: Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин Борбордук казыналыгы

Отчеттук мезгилде Кыргыз Республикасында экономиканын жогору өсүш арымы сакталган. Ички суроо-талаптын артышы белгиленген, ал керектөө кредиттеринин жана калктын айкын кирешесинин көбөйүшү менен камсыздалган. Муну менен бирге, өлкөгө жеке адамдардын чек ара аркылуу акча которууларынын алгылыктуу динамикасы (+18,6 пайыз) ички суроо-талапка таасирин тийгизген. Жумушчу күчүнүн жалпы санында катталган жумушсуздук деңгээлинин 2023-жылдын акырындагы 2,5 пайыздан 2024-жылдын акырына карата 1,8 пайызга чейин кыскарышы да эмгек рыногунда жагдай

2024-жылдын жыйынтыгы боюнча өлкөнүн мамлекеттик бюджетти 36,9 млрд сом же ИДӨгө карата 2,4 пайыз өлчөмүндө профицит менен түптөлгөн.

Экономикалык жигердүүлүк, ошондой эле салык жана бажы жол-жоболорун жакшыртуу максатында көрүлгөн чаралар 2024-жылы салык жана салыктык эмес түшүүлөрдүн өсүшүнүн негизги факторунан болгон. Ошентип, мамлекеттик бюджеттин күндөлүк кирешелери өткөн жылга салыштырганда 18,3 пайызга көбөйүп, 463,8 млрд сомду же ИДӨгө карата 30,4 пайызды түзгөн. Бюджеттин салыктык эмес кирешелери 24,0 пайызга же номиналдык мааниде 19,5 млрд сомго өскөн, бул ошондой эле Улуттук банктын 2023-жыл ичиндеги ишинин жыйынтыгы боюнча 12,4 млрд сом өлчөмүндөгү пайдасын республикалык бюджетке которууга байланыштуу.

Отчеттук мезгилде бюджеттин күндөлүк чыгашалары 11,4 пайызга көбөйүп, 319,9 млрд сомду же ИДӨгө карата 21,0 пайызды түзгөн. Бюджеттен чыгашалардын олуттуу бөлүгү мурдагыдай эле бюджеттик кызматкерлердин эмгегине төлөөлөргө туура келген, ал күндөлүк чыгашалардын жалпы көлөмүнүн 39,8 пайызын түзгөн.

2.1.4-график. Мамлекеттик бюджеттин чыгашаларынын түзүмү



Булагы: Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин Борбордук казыналыгы

бюджет профицити мамлекеттин карыздык милдеттенмелеринин ордун жабууга, ошондой эле экономикалык багыттагы чараларга байланыштуу чыгашаларга багытталат.

Инвестициялар

2.1.5-таблица. Каржылоо булактары боюнча негизги капиталга инвестициялар (млн сом, пайыздар)

Барыгы	январь-декабрь			
	2023-ж		2024-ж	
	млн сом		үлүшү, пайыздар	
Ички инвестициялар	185 054,0	250 595,3	100,0	100,0
Республикалык бюджет (өзгөчө кырдаалга кеткен каражаттарды кошо алганда)	22 238,6	53 745,7	12,0	21,4
Жергиликтүү бюджет	5 472,3	9 509,1	3,0	3,8
Ишканалар жана уюмдар каражаттары	62 403,5	65 004,3	33,7	25,9
Банктын кредити	5 783,1	16 271,4	3,1	6,5
Калктын каражаттары (КР резидентинин кайыр-садага каражаттарын кошо алганда)	57 082,9	67 303,9	30,9	26,9
Тышкы инвестициялар	32 073,6	38 760,9	17,3	15,5
Чет өлкө кредити	20 141,5	18 987,9	10,9	7,6
Тике чет өлкө инвестициялары	1 696,7	9 489,5	0,9	3,8
Чет өлкө гранттары жана гуманитардык жардам	10 235,4	10 283,5	5,5	4,1

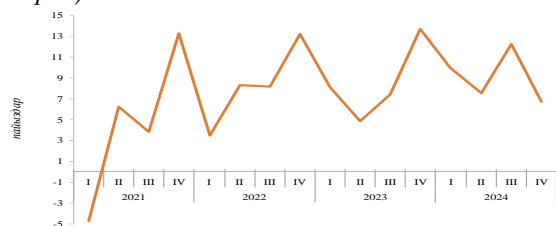
Булагы: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети

калктын каражаттары тарабынан белгиленген.

Негизги капиталга инвестицияларды өздөштүрүүнүн олуттуу деңгээли объекттерди куруу тармагында, «пайдалуу кен байлыктарды казып алуу», «транспорт иши жана жүктөрдү сактоо» жана «электр энергиясы, газ, пар жана тазаланган аба менен камсыздоо» тармактарында белгиленген.

Сунуш

2.1.6-график. ИДӨнүн динамикасы (өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)



Булагы: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети, эсептөөлөр: Улуттук банк

Чыгашалардын функционалдык классификациясында каражаттар негизинен «жалпы маанидеги мамлекеттик кызматтар» (чыгашалардын жалпы көлөмүнөн 31,0 пайыз), «билим берүү» (23,1 пайыз), «коргонуу, коомдук тартип жана коопсуздук» (13,9 пайыз) ж.б. статьяларга багытталган.

2023-жылга салыштырганда бюджетте каралган таза капиталдык чыгашалар 16,2 пайызга өсүп, 107,1 млрд сомду же ИДӨгө карата 7,0 пайызды түзгөн.

Орто мөөнөттүү мезгилде 2025-2027-жылдарга болжолдонуп жаткан

2024-жылы жеке ишкердик демилгелердин күчөшү, ошондой эле мамлекеттик долбоорлордун жана чаралардын өсүшү негизги капиталга инвестициялардын 24,8 пайызга өсүшүн камсыздаган.

Натыйжада өлкөнүн курулуш секторунда өндүрүш көлөмүнүн жогору арымда өсүшү байкалган (+18,0 пайыз).

Ички булактардын эсебинен капиталдык салымдар 27,6 пайызга, тышкы булактардын эсебинен – 11,5 пайызга өскөн.

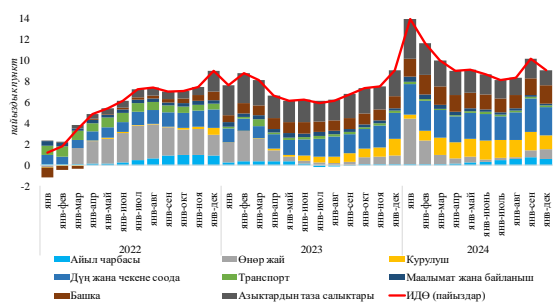
Ошондой эле, инвестициялар түзүмүндө олуттуу өсүш республикалык бюджет, банктардын кредиттери жана

Өлкөнүн реалдуу ИДӨсү 2024-жылы бир жыл мурдагыдай эле 9,0 пайызга өскөн. Жогору экономикалык жигердүүлүк кызмат көрсөтүүлөр жана курулуш секторлорунда белгиленген.

ИДӨ түзүмүндө кызмат көрсөтүүлөр сектору кыйла үлүштү ээлеген өлкөнүн экономикасынын түзүмүн эске алганда (2024-жылы 52,1 пайыз), бул сектордун ИДӨнүн өсүшүнө салымы 4,8 п.п. түзгөн.

2.1.7-график. Негизги тармактардын ИДӨнүн өсүшүнө салымы

(өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил, топтолмо)

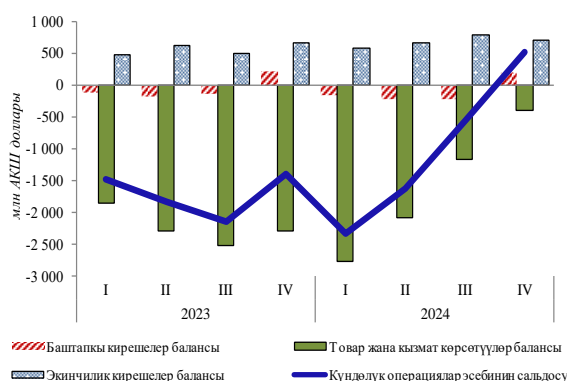


Булагы: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети, эсептөөлөр: Улуттук банк

4,8 пайызга каршы 5,6 пайызга өскөн, бул негизинен иштеп чыгаруу өнөр жайынын эсебинен камсыздалган, ал өнөр жай өндүрүшүнүн жалпы көлөмүндө 77 пайызга жакынын ээлеген. Бул секторго «Өнөр жай ишканалары – 2024» долбоорун ишке ашыруу да салымын кошкон.

2.2. Тышкы сектор¹

2.2.1-график. Күндөлүк операциялар эсеби



Эскертүү: алдын ала жана болжолдуу баа берүүлөр боюнча

чейин кыйла азайышына талдоого алынган убакыт аралыгында экспорттун тез арымда өсүшү жана Кыргыз Республикасына импорттук берүүлөрдүн төмөндөшү таасирин тийгизген.

Товарлар экспорту (ФОб баасында) 74,1 пайызга көбөйүп, 2 153,0 млн АКШ доллары өлчөмүн түзгөн. Отчеттук мезгилде экспорттун көлөмүнө негизинен алтынды (монетардык эмес), баалуу металл кендерин жана концентраттарды, жашылча, кийим-кече жана автоунаа бензинин сунуштоо көлөмүнүн өсүшү таасирин тийгизген. Алтынды эске албаганда, экспорт 12,5 пайызга төмөндөп, 500,8 млн АКШ долларын түзгөн.

Ошондой эле, товарлар импорту (ФОб баасында) 17,5 пайызга төмөндөп, 2 736,9 млн АКШ доллары деңгээлинде түптөлгөн. Кароого алынган мезгилде импорттун терс динамикасы негизинен жеңил автоунааларды сунуштоо көлөмүнүн кыйла төмөндөшү менен шартталган. Ошол эле учурда, энергия продукцияларынын импорту анын физикалык жана

Агрардык сектордо өндүрүш көлөмүнүн өсүш арымы 2023-жылдагы 0,6 пайыздан 2024-жылы 6,3 пайызга чейин тездеген. Жогору көрсөткүчтөргө алгылыктуу жаратылыш-климаттык шарттар, үрөөн себүү аянтынын кеңейтилиши жана түшүмдүн көбөйүшү жана мал чарба продукциясынын өсүшү өбөлгө түзгөн. Мындай алгылыктуу тенденциялар өлкөдө инфляциялык процесстерге ооздуктоочу таасирин тийгизген. Айыл чарбасынын ИДӨнүн өсүшүнө салымы 0,6 п.п. түзгөн, ал ИДӨнүн түзүмүнүн 8,6 пайызын ээлеген.

Отчеттук мезгилде өнөр жай секторунда өндүрүш көлөмү 2023-жылдагы

Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр эсебинин терс сальдосунун арымдуу кыскарышы, ошондой эле экинчилик кирешелер балансы боюнча түшүүлөрдүн орточо алгылыктуу динамикасынын сакталып турушу 2024-жылдын IV чейрегинде күндөлүк операциялар эсебинин тартыштыгынын кыскарышына байкаларлык таасирин тийгизген.

Улуттук банктын алдын ала жана баа берүү маалыматтары боюнча 2024-жылдын IV чейрегинде күндөлүк эсептин оң сальдосу 525,1 млн АКШ долларын же ИДӨгө карата 22,8 пайызды² түзгөн.

Соода балансынын терс сальдосунун 71,9 пайызга, (-) 583,9 млн АКШ долларына

¹ Улуттук банктын кошумча баа берүүлөрүн эске алуу менен алдын ала жана болжолдуу маалыматтар боюнча. Салыштыруу мезгили: өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек.

² ИДӨгө карата катыштын көрсөткүчтөрү акыркы төрт чейректи камтыган өзгөрүлмөлүү жылдык маалыматтардын негизинде эсептелген.

нарктык көлөмүнүн өсүшүнүн эсебинен 29,3 пайызга (386,5 млн АКШ доллары 2023-жылдын IV чейрегиндеги 299,0 млн АКШ долларына каршы) өскөндүгү байкалган.

Экинчилик кирешелер балансынын түзүмүндө «иштеп жаткандардын акча которуулары» статьясы боюнча агылып кирүүлөрдүн өсүш көрсөткүчтөрүнүн туруктуулугу менен бирге мамлекеттик башкаруу секторунун балансынын профицити байкалууда.

Отчеттук чейрек ичинде 2024-жылдын IV чейрегинде «иштеп жаткандардын акча которуулары» статьясы боюнча таза агылып кирүүнүн оң динамикасына (4,7 пайызга өсүш) негизинен жеке адамдардын чек ара аркылуу акча которууларынын агылып кирүүсүнүн жогорулашы таасирин тийгизген. Мамлекеттик башкаруу секторуна түшүүлөр толугу менен өнүктүрүү боюнча өнөктөштөрдөн акчалай гранттардын түшүүсүнүн эсебинен калыптанган.

Мында, кызмат көрсөтүүлөр балансы алгылыктуу чекте боло тургандыгы жана 184,1 млн АКШ доллары чегинде калыптанышы, ошол эле учурда Улуттук банктын баа берүүсү боюнча «баштапкы кирешелер» статьясы боюнча сальдо (+) 209,0 млн АКШ доллары деңгээлинде түптөлүшү (5,5 пайызга төмөндөө) күтүлүүдө.

Капитал менен операциялар эсеби боюнча агылып кирүүлөр 51,0 млн АКШ доллары деңгээлинде болжолдонгон, бул 2023-жылдын IV чейрегиндеги деңгээлден 29,1 пайызга төмөн.

Улуттук банктын алдын ала болжолдуу баа берүүсү боюнча 2024-жылдын IV чейрегинде финансылык эсепте көрсөтүлгөн тыштан таза карыз алышуу 436,6 млн АКШ долларын түзөт.

Улуттук банктын күтүүлөрү боюнча, финансылык эсеп жеке сектордун резидент эместердин алдындагы милдеттенмелерин жогорулашы түрүндө башка инвестицияларын көбөйүшүнүн эсебинен калыптанат.

Ошентип, 2024-жылдын IV чейрегинин жыйынтыгы боюнча Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми (-) 139,4 млн АКШ доллары өлчөмүндө терс сальдодо түптөлөт.

3-глава. Акча-кредит саясаты

Негизги тенденциялар

- Улуттук банктын монетардык саясаты инфляцияны 5-7 пайыздык орто мөөнөттүк максаттуу көрсөткүч чегинде сактоого багытталган.
- Кыргыз Республикасынын экономикасында инфляцияга түрткү берүүчү тобокелдиктер сакталып тургандыктан, отчеттук чейрек ичинде монетардык шарттар сакталган: эсептик чен 9,00 пайыз деңгээлинде калган. Бул өлкөнүн макроэкономикалык шарттарына жооп берип, Улуттук банктын тышкы тобокелдиктерге карата саясатын чагылдырган.
- Акча рыногунун кыска мөөнөттүү чендери Улуттук банк тарабынан белгиленген пайыздык чектин төмөн чегине жакын бир аз төмөндөп, банк секторундагы ашыкча ликвиддүүлүктүн өсүшүнүн таасири астында түптөлгөн.
- Улуттук банк экономикада акча сунушунун тең салмактуулук деңгээлин камсыз кылуу үчүн банк секторундагы ашыкча ликвиддүүлүктүн инфляцияга болгон таасирин чектөө максатында монетардык инструменттер аркылуу аны жигердүү жөнгө салган.
- Монетардык индикаторлордун (акча базасы жана топтомдор) өсүшү уланган.
- Чет өлкө валютасына суроо-талап жана сунуштун рыноктук механизмдеринен улам ички валюта рыногу тең салмактуу калыптанган, бул алмашуу курсунун өзгөрүлмөлүүлүгүн камсыздаган. Чейректин акырына карата сом АКШ долларына карата бекемделгендиги байкалган.
- 2024-жылы улуттук валютанын сатып алуу жөндөмдүүлүгү, мурдагыдай эле, инфляцияны 5-7 пайыздык орто мөөнөттүк максаттуу көрсөткүч чегинде сактап турууга өбөлгө түзгөн тең салмактуу акча-кредит саясатынын негизинде камсыздалган.

3.1. Акча-кредит саясатын ишке ашыруу

Акча-кредиттик шарттар

2024-жылдын IV чейрегинде Кыргыз Республикасынын акча-кредит саясаты тышкы чөйрөдө жогору белгисиздиктин сакталып турушу шартында жүзөгө ашырылган. Тышкы чөйрө дүйнөлүк товардык-чийки зат жана финансылык рынокторундагы баалардын туруксуздугу, ошондой эле геосаясийдин чыңалуусу менен мүнөздөлгөн.

Өлкөнүн экономикасында инфляциянын динамикасы акча-кредит саясатынын 5-7 пайыздык орто мөөнөттүү максаттуу көрсөткүч чегинде сакталган. Керектөө суроо-талабынын жогорулашы калктын айкын кирешелеринин өсүшү, коммерциялык банктар экономика секторлорун жигердүү кредиттөөсү жана өлкөгө акча которуулардын алгылыктуу таза түшүүсү менен камсыздалган.

Отчеттук мезгилде эсептик чен өлчөмү жөнүндө маселе Улуттук банк Башкармасынын отурумунда эки ирет – [28-октябрда](#) жана [25-ноябрда](#) талкууланган. Отурумдардын жыйынтыгы боюнча бардык инфляцияга түрткү берүүчү тобокелдиктерди жана өлкөнүн экономикасына алардын потенциалдуу таасирине баа берүүнү эске алуу менен негизги чен өлчөмүн өзгөртүүсүз – 9,00 пайыз деңгээлинде калтыруу чечими кабыл алынган. Эсептик чен тегерегиндеги пайыздык чен чектери да мурдагы мааниде калтырылган: «овернайт» депозиттери (төмөн чек) боюнча чен – 4,00 пайыз, «овернайт» кредиттери (жогорку чек) боюнча чен – 11,00 пайыз.

Акча-кредит саясатынын тактикалык ыкмаларын ишке ашыруу, банк секторунда үстөк ликвиддүүлүктүн жогору деңгээли шарттарында жана банктар аралык акча жана валюта рынокторунда түптөлгөн жагдайларды эске алуу менен жүргүзүлгөн. Банк сектору экономиканы туруктуу кредиттөөнү камсыз кылып, ликвиддүүлүктүн жетиштүү деңгээлин көрсөтүүнү уланткан.

2024-жылы акча-кредит саясатынын жетишилген натыйжалары баа туруктуулугун гана камсыз кылбастан, мындан ары экономикалык өсүш үчүн ыңгайлуу шарттарды түзүүгө өбөлгө түзгөн.

Банк секторунда ликвиддүүлүктү жөнгө салуу

2024-жылдын IV чейрегинде банк системасындагы үстөк ликвиддүүлүктүн орточо күндүк көлөмү 83,9 млрд сом өлчөмүндө калыптанган, бул III чейректеги мааниден 8,0 пайызга аз. Банк системасынын үстөк резервдеринин негизги үлүшү мурдагыдай эле акча рыногунун негизги катышуучуларында топтолгон.

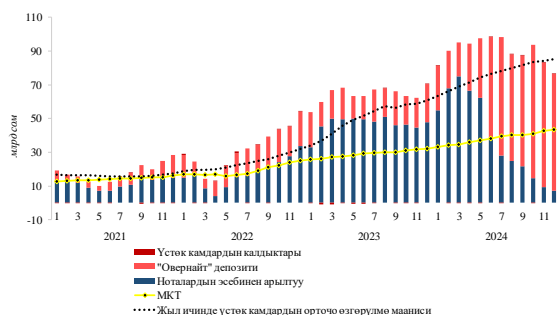
Инфляциялык факторду чектөө максатында Улуттук банк акча-кредиттик инструменттер аркылуу (ноталарды чыгаруу жана коммерциялык банктардын бош турган ресурстарын Улуттук банктагы «овернайт» депозиттерине кабыл алуу) экономикага акча сунуштоо көлөмүн жигердүү жөнгө салган. Улуттук банктын арылтуу операцияларынын орточо күндүк көлөмү чейрек ичинде 7,5 пайызга, 84,4 млрд сомго чейин төмөндөгөн.

Коммерциялык банктар өзүнүн убактылуу бош турган ресурстарын «овернайт» депозиттерине жайгаштырууга артыкчылык беришкен. Ошентип, кароого алынган мезгил ичинде банк секторунда «овернайт» депозиттеринин үлүшүнүн 14,8 п.п. өсүшү байкалган жана жалпы арылтуу көлөмүндө 87,6 пайыз үлүш түрүндө түптөлгөн. Мында, бул ресурстардын орточо күндүк көлөмү 73,9 млрд сом деңгээлинде түптөлгөн.

Арылтуу операцияларынын түзүмүндө Улуттук банктын ноталарынын үлүшү төмөндөгөн, мында алардын салыштырма салмагы 12,4 пайызды түзүп, орточо күндүк көлөмдү 10,5 млрд сомду түзгөн.

Ликвиддүүлүктүн кыска мөөнөттүү ажырымдарынын ордун жабууда муктаждык болбогондуктан отчеттук чейрек ичинде коммерциялык банктар тарабынан монетардык инструмент - «овернайт» кредитинин алкагында Улуттук банктын кредиттик ресурстарын тартууга суроо-талап болгон эмес.

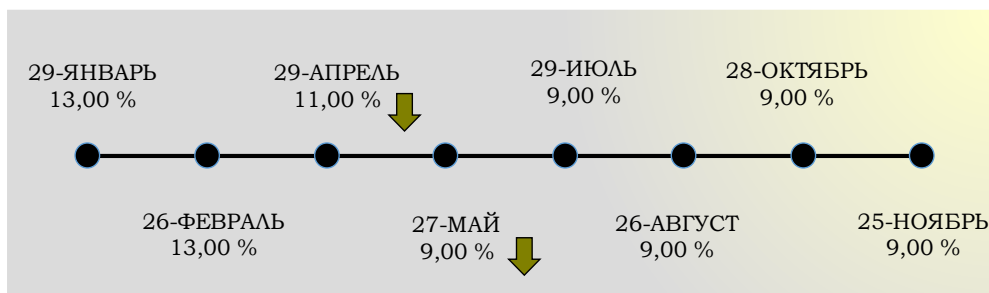
3.1.1-график. Коммерциялык банктардын үстөк резервдери



3.1.2-график. МБКны эске алуу менен арылтуу түзүмү



2024-жыл ичинде негизги чен өлчөмү боюнча кабыл алынган чечимдер



2024-жылы акча-кредит саясатынын шарттары инфляцияны 5-7 пайыздык орто мөөнөттүк максаттуу көрсөткүч чегинде сактоого жана тышкы факторлордун өлкөнүн баа динамикасына таасирин азайтууга өбөлгө түзгөн. 2024-жылдын декабрында Кыргыз Республикасында жылдык инфляция көрсөткүчү 6,3 пайыз деңгээлинде түптөлгөн (2024-жылдын башталышында – 7,3 пайыз).

3.2. Финансылык рыноктун инструменттери

Акча рыногунун кыска мөөнөттүү чендеринин динамикасы

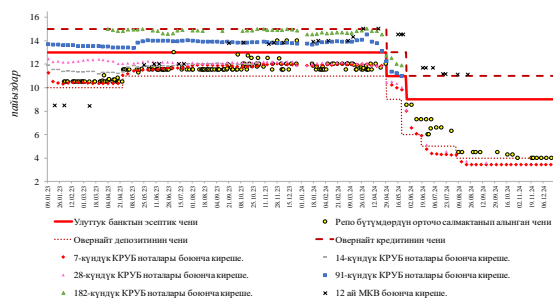
2024-жылдын IV чейрегинде банктар аралык акча рыногунда кыска мөөнөттүү пайыздык чендер банк секторунда ликвиддүүлүк профицитинин таасири астында калыптанган жана Улуттук банк тарабынан белгиленген пайыздык чектин төмөн ченине жакын катталган.

Банк системасында үстөк ликвиддүүлүк деңгээлинин жогору болушу шартында рыноктун катышуучулары тарабынан Улуттук банктын ноталарына суроо-талап көлөмүнүн артышынын натыйжасында бул финансылык инструмент боюнча чендердин туруктуу төмөндөшү уланган. Кароого алынган мезгилде ачык рыноктун бул сегментинде Улуттук банктын жүгүртүү мөөнөтү 7 күндүк ноталары менен (буга чейинки мезгилде рынокто 7 жана 28 күндүк ноталар) сунушталган. Тооруктардын натыйжасында 7 күндүк ноталар боюнча орточо алынган кирешелүүлүк 2024-жылдын III чейрегине салыштырганда бир аз гана 0,01 п.п., 3,43 пайызга чейин төмөндөгөн.

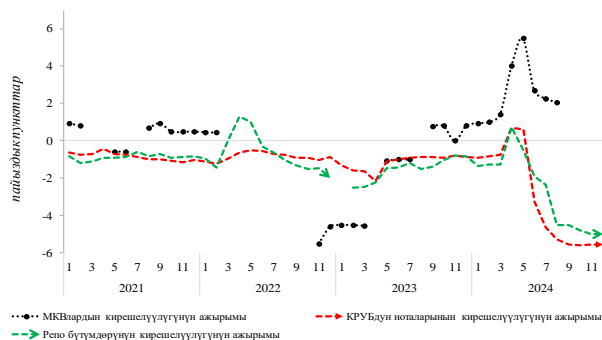
Жалпы алганда, 2024-жылы банктар аралык кредиттик ресурстар рыногунда жигердүүлүктүн өткөн жылдардагы динамикага салыштырганда кыйла кыскарышы менен мүнөздөлгөн (2023-жылы көлөмү 56,5 пайызга төмөндөгөн). Отчеттук мезгилде репо шарттарында келишилген бүтүмдөрдүн саны сыяктуу эле, келишилген бүтүмдөрдүн жалпы көлөмүнүн өскөндүгү байкалган. 2,2 млрд сом суммасына 40 бүтүм ишке ашырылган, бул 2024-жылдын III чейрегиндеги көлөмдөн 81,2 пайызга жогору. Орточо алынган чен 2024-жылдын октябрынан тартып 0,22 п.п. төмөндөгөн жана ноябрь-декабрь айларында 4,00 пайыз деңгээлинде түптөлгөн. Натыйжада чейрек ичинде репо операцияларынын орточо чени өткөн мезгилге салыштырганда 1,14 п.п. төмөндөгөн, ал эми эсептик чен менен репо чени ортосунда спред (-)4,93 п.п. чейин кыскарган.

2024-жылдын мурунку үч чейрегине караганда отчеттук мезгилде «КФБ» ЖАКтын платформасында 12 айлык МБКлар боюнча бүтүмдөр келишилген эмес.

3.2.1-график. Акча рыногунун пайыздык чендери



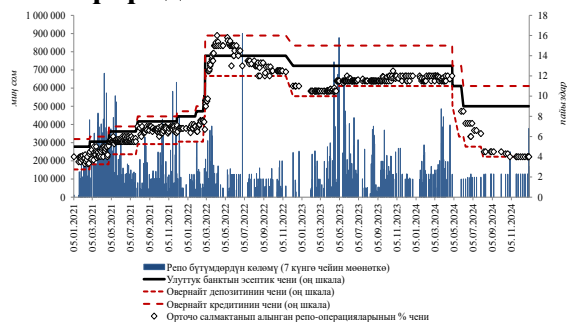
3.2.2-график. Акча рыногунун кыска мөөнөттүү чендери жана Улуттук банктын негизги чени ортосунда спред



Банктар аралык кредиттик ресурстар рыногу

2024-жылдын IV чейрегинде банктар аралык кредиттик ресурстар рыногунда өткөн мезгилге салыштырмалуу репо-операциялар сегментинде рыноктун катышуучуларынын жигердүүлүгү байкалган.

3.2.3-график. Банктар аралык кредиттик ресурстар рыногунда чендердин жана репо бүтүмдөрүнүн көлөмүнүн динамикасы



Отчёттук мезгилде банктар аралык кредиттик рынокто орточо салмактанып алынган чен 2024-жылдын июль-сентябрь айындагы көрсөткүчкө салыштырганда 1,1 п.п. төмөндөө менен 4,1 пайызды түзгөн. Кароого алынып жаткан мезгил ичинде зайымдардын орточо алынган мөөнөтү өткөн чейрекке салыштырганда 6 күнгө (-1 күн) чейин кыскарган. Бүтүмдөр МКОну жана КОну күрөөгө коюу аркылуу ишке ашырылган.

Улуттук банктын ноталар рыногу

Банктардагы үстөк ликвиддүүлүк деңгээли ноталар рыногунун динамикасын аныктоону улантып, бош турган ресурстар Улуттук банктын кыска мөөнөттүү ноталарына жайгаштырылган.

2024-жылдын IV чейрегинде Улуттук банктын ноталарын сатуу көлөмү өткөн чейрекке салыштырганда 131,1 млрд сомго (-18,1 пайыз) чейин азайган. Суроо-талап жана сунуш көрсөткүчтөрү 2024-жылдын III чейрегине салыштырганда төмөн болуп, тиешелүүлүгүнө жараша 20,1 жана 12,5 пайызга төмөндөгөн. Отчёттук мезгилде Улуттук банк аукциондордо мөөнөтү 7 күн болгон ноталарды жайгаштырган, жүгүртүү мөөнөтү 28 күн болгон ноталар сунушталган эмес. 2024-жылдын IV чейрегинде ноталардын кирешелүүлүгүнүн төмөндөө динамикасы сакталган. 7 күндүк ноталар боюнча чендер 3,4 пайызга (-0,4 п.п.) чейин кыскарган.

Мамлекеттик баалуу кагаздар рыногу

2024-жылдын IV чейрегинде мамлекеттик баалуу кагаздар (МБК) рыногунда жүгүртүү мөөнөтү 15 жана 20 жылдык кагаздарды кошпогондо, бардык мөөнөттөгү баалуу кагаздар сунушталган. Рыноктун катышуучуларынын арасында кыйла узак мөөнөттүү 3, 7, 10 жана 5 жылдык МКОго суроо-талап көбүрөөк болгон. МБКнын кыска мөөнөттүү сегментинде, мурдагы мезгилдердегидей эле, жүгүртүү мөөнөтү 12 айлык МКВ гана сунушталган.

Мамлекеттик казына векселдери

3.2.4-график. МКВ рыногунун индикаторлору

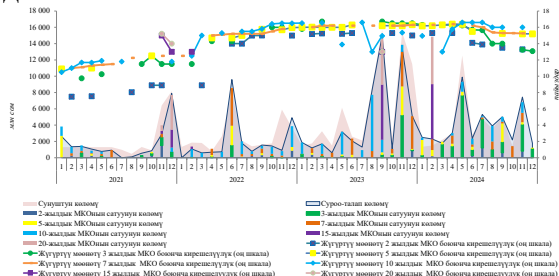


2024-жылдын IV чейрегинде Кыргыз Республикасынын Финансы министрлиги МКВны Улуттук банктын жана «Кыргыз фондулук биржасы» ЖАКтын соода аянтчаларына жайгаштырган эмес. Узак мөөнөттүү МБКларды чыгарууну көбөйтүү шарттарында МКВны сунуштоо да МБКлар рыногунун тенденцияларына, МБКлардын кирешелүүлүк көрсөткүчтөрүнө жана МБКларга суроо-талаптын түзүмүнө жараша

болгон, анын натыйжасында 2024-жылдын IV чейрегинде МКВ рыногунун динамикасы түзүлгөн.

Мамлекеттик казына облигациялары

3.2.5-график. Мамлекеттик казына облигацияларын сунуштоо, сатуу көлөмүнүн жана кирешелүүлүгүнүн динамикасы



сальштырганда 54,5 пайызга төмөндөө менен 8,7 млрд сомду түзгөн.

IV чейректе МКОнун жалпы орточо алынган кирешелүүлүгү өткөн чейректеги кирешелүүлүккө салыштырганда төмөндөп, орточо 14,5 пайызды түзгөн (2024-жылдын III чейрегине салыштырганда -0,9 п.п жана 2023-жылдын IV чейрегине салыштырганда -1,8 п.п). Отчёттук мезгилде МКОну сунуштоо көлөмү 2024-жылдын III чейрегине салыштырганда 20,8 пайызга жана суроо-талаптын көлөмү 16,2 пайызга кыскарган.

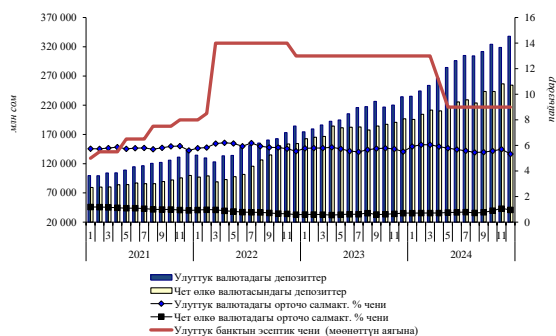
Мөөнөттүүлүгү боюнча жүгүртүү мөөнөтү 3 жылдык МКО көбүрөөк көлөмдө сатылгандыгы белгиленген, анын үлүшүнө жалпы көлөмдүн 50,5 пайызы туура келген. Мөөнөтү 7 жыл (29,5 пайыз) жана 10 жыл (15,0 пайыз) болгон МКОлор да ири суроо-талапка ээ болгон, ал эми мөөнөтү 5 жыл (4,9 пайыз) болгон МКОго суроо-талап эң аз болгон.

IV чейректин акырына карата МКО ээлеринин («КФБ» ЖАКта жайгаштырылган 2 жылдык МКОну эске албаганда) түзүмү өткөн чейрекке салыштырганда бир аз өзгөргөндүгү байкалган. Институционалдык инвесторлор жүгүртүүдөгү бардык МКОнун 41,5 пайызына ээлик кылуучу болуп саналышкан (өткөн чейректин акырына салыштырганда +0,2 п.п.). Коммерциялык банктардын үлүшү 31,3 пайызга (+1,1 п.п.) чейин өскөн. Резидент юридикалык жактардын үлүшү жалпы көлөмдө 6,9 пайызга чейин төмөндөгөн (III чейректин акырына салыштырганда -1,5 п.п.). Калган катышуучулар чогуу алганда жүгүртүүдөгү бардык МКОнун 20,4 пайызына ээлик кылышкан.

2024-жылдын IV чейрегинде «КФБ» ЖАКтын аянтында 13,3 пайыз орточо алынган кирешелүүлүгү менен 800,0 млн сом өлчөмүндө 2 жылдык МКОну жайгаштыруу боюнча бир аукцион өткөрүлгөн. Өткөн чейрекке салыштырганда сатуунун көлөмү 55,7 пайызга төмөндөп, кирешелүүлүк 0,5 п. п. азайган.

Депозит рыногу

3.2.6-график. Коммерциялык банктардын депозиттеринин динамикасы



IV чейректе МКО рыногунда жүгүртүү мөөнөтү 3, 5, 7 жана 10 жыл болгон баалуу кагаздар жайгаштырылган. МКОнун орточо алынган кирешелүүлүгү өткөн чейрекке салыштырганда төмөн түптөлгөн.

Улуттук банктын аянтындагы кошумча жайгаштырууларды эске алуу менен 2024-жылдын IV чейрегинде МКОну сатуу көлөмү өткөн чейрекке салыштырганда 29,1 пайызга жана 2023-жылдын ушул эле мезгилине

Коммерциялык банктардын депозиттик базасы улуттук валютада сыяктуу эле, чет өлкө валютасында да көбөйүүсүн уланткан.

IV чейректин акырына карата банктардын депозиттик базасы чейрек ичинде 6,7 пайызга көбөйүү менен 592,4 млрд сомду түзгөн. Депозиттик базанын өсүшү улуттук валютадагы депозиттер (+8,4 пайыз, 338,0 млрд сомго чейин) сыяктуу эле, чет өлкө валютасындагы депозиттердин (+4,4 пайыз,

254,4 млрд сомго чейин) да көбөйүшү менен шартталган.

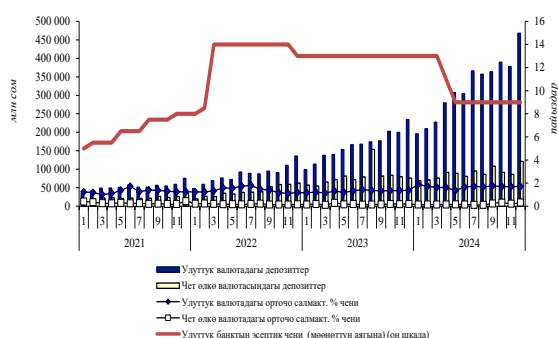
2024-жылдын III чейрегинин акырындагы көрсөткүчкө салыштырганда улуттук валютадагы депозиттик базанын өсүшү негизинен эсептешүү эсептериндеги депозиттердин көлөмүнүн 16,1 пайызга (151,3 млрд сомго чейин), ошондой эле мөөнөттүү депозиттердин 4,5 пайызга (108,4 млрд сомго чейин) өсүшү менен шартталган, мында талап боюнча төлөнүүчү депозиттер 0,6 пайызга (78,3 млрд сомго чейин) көбөйгөн. Бул динамиканын натыйжасында улуттук валютадагы депозиттик базанын түзүмү өзгөргөн. Эсептешүү эсептериндеги депозиттердин үлүшү 44,8 пайызга (+3,0 п.п.) чейин өскөн, ошол эле учурда мөөнөттүү аманаттардын үлүшү 32,1 пайызга (-1,2 п. п.) чейин, ошондой эле талап боюнча төлөнүүчү депозиттердин үлүшү 23,2 пайызга (-1,8 п. п.) чейин төмөндөгөн.

Улуттук валютадагы депозиттик базаны жактар боюнча алып караганда, ал негизинен, резиденттердин депозиттеринен (жалпы көлөмдүн 97,8 пайызы), атап айтканда, жеке адамдардын (45,1 пайыз) жана юридикалык жактардын депозиттеринен (37,6 пайыз) түзүлгөн.

Депозиттердин долларлашуу деңгээли 2024-жылдын декабрь айынын акырына карата 42,9 пайызды (2023-жылдын декабрынын акырына салыштырганда -2,7 п.п) түзгөн, ал эми эсептик курска корректировкалоо менен долларлашуу деңгээли 43,5 пайызга чейин (-2,1 п.п.) төмөндөгөн.

Чет өлкө валютасындагы депозиттик база көпчүлүк бөлүгүндө резидент юридикалык жактардын депозиттери – 46,9 пайыз (көбүнчө эсептешүү эсептери) жана резидент эмес жеке адамдардын депозиттери – 25,4 пайыз (негизинен талап боюнча төлөнүүчү эсептер) менен түзүлгөн.

3.2.7-график. Коммерциялык банктардын депозиттеринин агымынын динамикасы



Улуттук валютадагы мөөнөттүү депозиттер боюнча орточо салмактанып алынган чендер 2024-жылдын III чейрегиндеги көрсөткүчтөргө салыштырганда бир аз өзгөрүүлөр менен жогорку деңгээлде калган.

2024-жылдын декабрь айында улуттук валютадагы депозиттик базанын мөөнөттүү депозиттери боюнча пайыздык чен жыл башына салыштырганда бир аз төмөндөгөн (-0,4 п. п.) жана 12,1 пайызды түзгөн (2024-жылдын III чейрегинин акырына салыштырганда -0,4 п. п.).

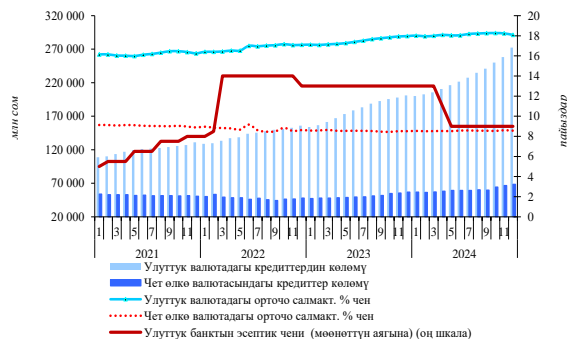
IV чейректе улуттук валютадагы жаңы кабыл алынган мөөнөттүү депозиттер боюнча чендер 0,5 п.п. 10,1 пайызга чейин төмөндөгөн (2023-жылдын ушул мезгилине салыштырганда -1,9 п. п.).

Депозиттик рынокто кароого алынып жаткан мезгилдин акырына карата концентрациялануу индекси¹ мурунку чейрекке салыштырганда мурдагы деңгээлде сакталып, 2024-жыл башынан тартып бир аз өзгөрүп, 0,11 түзгөн. Бул көрсөткүч концентрациялануу деңгээлинин орточо экендигин билдирет жана рынокто бирдей үлүштөгү тогуз катышуучу иш алып барып жаткандыгына дал келет.

¹ Бул индекс банктардын портфелинде көрсөткүчтүн концентрациялануу деңгээлин көрсөтөт жана Херфиндаль-Хиршмандын индексти эсептөө методикасы боюнча эсептелет, ошондой эле көрсөткүчтүн салыштырма салмагынын квадраттарынын жалпы көлөмдөгү суммасын түшүндүрөт. Индекс 0дөн 1ге чейинки маанини кабыл алат. Индексин 0,10дон кем мааниси концентрациялануунун төмөн деңгээлине; 0,10дон 0,18ге чейин – концентрациялануунун орточо деңгээлине; 0,18ден жогору – концентрациялануунун жогорку деңгээлине дал келет. Мисалы, 0,50гө барабар концентрациялануу индекси, рынокто бирдей үлүштөгү эки катышуучунун, ал эми 0,3 – үч катышуучунун катышуусуна эквиваленттүү ж.б.

Кредит рыногу

3.2.8-график. Коммерциялык банктардын бир мезгилдин акырына карата кредиттик карызынын динамикасы



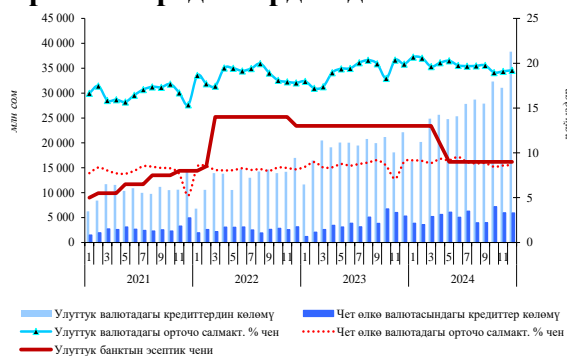
коммерциялык операциялардын (+13,6 пайыз) жана ипотекалык кредиттердин (+9,7 пайыз) көбөйүшү менен шартталган.

Улуттук валютадагы кредит портфелинин түзүмүндө жактар боюнча 65,4 пайыз үлүш резидент жеке адамдардын кредиттерине (2024-жылдын сентябрынын акырына салыштырганда +1,6 п.п.), 34,5 пайыз - резидент юридикалык жактардын кредиттерине (2024-жылдын III чейрегинин акырына салыштырганда -1,6 п. п.) туура келген, мында резидент эместердин үлүшү 0,1 пайызды түзгөн. Ошентип, отчеттук мезгилде улуттук валютадагы кредит портфелинин өсүшү негизинен резидент жеке адамдарга кредиттердин өсүш арымынын эсебинен келип чыккан (2024-жылдын III чейрегинин акырына салыштырганда 15,9 пайызга өсүш).

2024-жылдын декабрынын акырына карата кредит портфелин долларлаштыруу 20,1 пайызды түзгөн (2023-жылдын декабрына салыштырганда -2,0 п.п.), эсептик курска корректировкалоо менен долларлаштыруу 19,8 пайызга (-2,2 п. п.) чейин төмөндөгөн.

Чет өлкө валютасындагы кредиттик портфель 2024-жылдын III чейрегине салыштырганда 14,1 пайызга, сом эквивалентинде 68,4 млрд сомго чейин өскөн.

3.2.9-график. Коммерциялык банктар тарабынан мезгил ичинде жаңыдан берилген кредиттердин динамикасы



берилген кредиттер боюнча чен 8,9 пайызды түзүп, 2023-жылдын январь-декабрь айларына салыштырганда бир аз өзгөргөн (+0,4 п.п.). Мында жаңыдан берилген сом кредиттери боюнча чен 2024-жылдын IV чейрегинде 19,1 пайызды түзгөн, бул 2024-жылдын III чейрегине салыштырганда 0,6 п.п. аз. Чет өлкө валютасында жаңыдан берилген кредиттер боюнча чен 2024-жылдын IV чейрегинде 8,5 пайызды түзгөн (2024-жылдын III чейрегине салыштырганда -0,3 п.п.).

IV чейректин акырына карата кредиттөө рыногунун жалпы концентрациялануу көрсөткүчү, мурунку чейректегидей эле, туруктуу болгон жана 0,09 деңгээлинде сакталып турган, бул концентрациялануунун төмөн деңгээлине туура келет жана рынокту он бир банк

2024-жылдын IV чейрегинде экономиканы жигердүү кредиттөө улантылган.

IV чейректин акырына карата банк системасынын кредиттик портфели 340,7 млрд сомду түзүп, чейрек ичинде 13,3 пайызга өскөн. Кредиттик портфелдин өсүшү негизинен улуттук валютадагы кредиттик ресурстарды 13,1 пайызга, 272,4 млрд сомго чейин кеңейтүүнүн эсебинен камсыздалган.

IV чейректе улуттук валютадагы кредиттердин өсүшү негизинен керектөө кредиттеринин (+22,4 пайыз), соода жана

ортосунда бөлүүгө барабар. Тармактык концентрациялануунун көрсөткүчү 0,29 деңгээлинде калыптанган.

2024-жылдын IV чейрегинин акырына карата кредит портфелинин сапаттык мүнөздөмөлөрү төмөнкүдөй түптөлгөн: кредит портфелиндеги мөөнөтүндө төлөнбөгөн кредиттердин үлүшү жыл башынан тартып 1,9 пайыз деңгээлинде калыптанган (2024-жылдын III чейрегинин акырына салыштырганда -0,5 п.п.), пролонгацияланган кредиттердин салыштырма салмагы 2,1 пайызга чейин төмөндөгөн (-0,6 п.п.).

3.3. Монетардык индикаторлордун динамикасы

2024-жылдын IV чейрегинде акча базасы өсүшүн уланткан: өткөн чейректин ушул эле көрсөткүчүнө салыштырганда өсүш арым 4,6 п.п. көбөйүп, 7,1 пайызга чейин тездеген. Мындай тез өсүү коммерциялык банктардын Улуттук банктын корреспонденттик эсептериндеги каражаттарынын (56,5 пайызга) жүгүртүүдөгү акча көлөмүнүн өсүшүнөн (2,1 пайызга) озгон арымда өсүүсү менен шартталган.

Отчёттук мезгилдин жыйынтыгы боюнча 2024-жылдын III чейрегиндегидей эле резервдик акчанын өсүшүнө монетардык сектордун 22,0 млрд сом суммасындагы операциялары колдоо көрсөтүп, анын өсүшү 3,7 пайызды түзгөн. Ошону менен бирге, биринчи кезекте чыгашалардын көбөйүшүнүн алкагында акча сунушун кеңейтүүгө бюджеттик операциялардын токтотуучу таасиринин алсызданышы (81,9 пайызга төмөндөө) белгиленген. Мамлекеттик бюджеттин кирешелеринин жалпы түзүмүндө 57,9 пайыз үлүшү менен салыктык түшүүлөр басымдуулук кылган, бул мүлк салыгын (турак эмес имаратка, жайга жана курулмага) кошо алганда, ар кандай салыктык милдеттенмелерди төлөө мөөнөтүнүн ушул мезгилге туура келгендиги менен түшүндүрүлөт. Салыктык эмес кирешелердин үлүшү 18,3 пайызды түзгөн. Жалпысынан мамлекеттик башкаруу органдарынын операциялары 2,7 млрд сом суммасындагы резервдик акчанын өсүшүнө терс салым кошкон.

Акча базасынын курамдык бөлүгү өткөн мезгилге салыштырганда жүгүртүүдөгү накталай акчалардын үлүшү 3,6 п.п. 81,9 пайызга чейин төмөндөшүнүн алкагында бир аз өзгөрүүлөргө дуушар болгон, ал эми башка депозиттик корпорациялардын резервдеринин улуттук валютадагы үлүшү 18,1 пайызды түзүп, 5,7 п.п. көбөйгөн.

Акча базасынын көлөмү 2024-жылдын акырына карата 293,6 млрд сом деңгээлинде калыптанган, 2024-жылдын III чейрегине салыштырганда 7,1 пайызга өскөн (жылдык мааниде алганда – өсүш 17,5 пайыз).

Акча топтомдорунун өсүш арымы

Бардык акча топтомунун өсүш арымы өткөн чейрекке салыштырганда банктардан тышкаркы акчаны кошпогондо (M0) тез өсүүнү көрсөткөн (мында жылдык мааниде алганда бардык акча топтому басаңдаган). 2024-жылдын III чейрегине карата түзүлгөн M0 акча топтомунун терс динамикасы которулма депозиттердин (эсептешүү эсептериндеги жана талап боюнча төлөнүүчү эсептердеги акча каражаттары) 14,6 п.п. жана улуттук валютадагы мөөнөттүү депозиттердин 5,6 п.п. өсүшү менен коштолгон, бул накталай акчанын үлүшү нак эмес формада кайра бөлүштүрүлгөндүгүн тастыктайт.

Натыйжада отчеттук мезгилдин акырына карата которулма депозиттердин көлөмү 189,8 млрд сом деңгээлинде түзүлүп, өткөн чейрекке салыштырганда 18,9 пайызга көбөйгөн (2024-жылдын III чейрегинде – 4,4 пайыз). Улуттук валютадагы мөөнөттүү депозиттер 10,7 пайызга өсүп, 93,8 млрд сомду түзгөн (өткөн мезгилде 5,2 пайыз).

Чет өлкө валютасындагы депозиттер өсүш арымынын 11,9 п.п. төмөндөшү менен мүнөздөлгөн. Мезгилдин акырына карата алардын көлөмү 2,3 пайызга бир аз көбөйүү менен (өткөн мезгилде – 14,2 пайыз) 183,7 млрд сом деңгээлинде түзүлгөн.

Ошентип, акча топтомунун тенденциялары төмөнкүдөй калыптанган:

- банктардан тышкаркы акча (M0) өткөн мезгилге салыштырганда 1,0 млрд сомго (-0,5 пайызга) төмөндөп, 205,9 млрд сомду түзгөн (бирок жылдык маанидеги өсүш 15,2 пайызды түзгөн);

- тар мааниде колдонулуучу акча (M1) 395,6 млрд сомду түзүү менен 29,1 млрд сомго (+7,9 пайыз) өскөн, (жылдык маанидеги өсүш 30,9 пайызды түзгөн);

- кеңири мааниде колдонулуучу акча (M2) 489,4 млрд сом деңгээлинде түптөлүү менен, 38,1 млрд сомго же 8,5 пайызга көбөйгөн (жылдык мааниде өсүш 31,0 пайызды түзгөн);

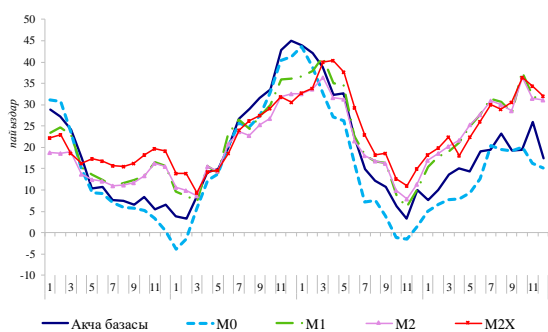
- чет өлкө валютасындагы депозиттерди камтыган, кеңири мааниде колдонулуучу акча (M2X) 42,4 млрд сомго же 6,7 пайызга өсүү менен, мезгилдин акырына карата 673,1 млрд сомду (жылдык мааниде өсүш 31,9 пайызды) түзгөн.

M2X акча топтомунун курамындагы депозиттик базанын жалпы көлөмү жылдык мааниде 467,2 млрд сом деңгээлинде түптөлүү менен 40,9 пайызга өскөн.

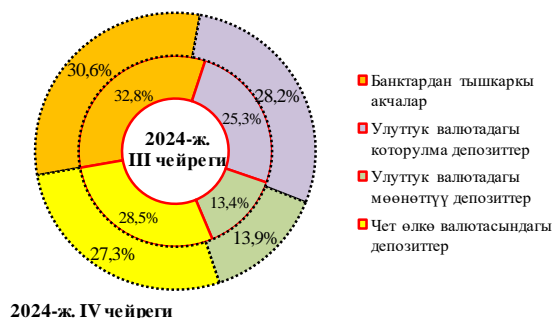
Кеңири мааниде колдонулуучу акча масса компоненттерин түзүүчүлөрдүн катышы төмөнкүчө берилген:

- банктардан тышкаркы акча – 30,6 пайыз;
- улуттук валютадагы которулма депозиттер – 28,2 пайыз;
- улуттук валютадагы мөөнөттүү депозиттер – 13,9 пайыз;
- чет өлкө валютасындагы депозиттер – 27,3 пайыз.

3.3.1-график. Акча топтомдорунун номиналдык өсүш арымы
(жылдык мааниде)



3.3.2-график. M2X кеңири акча массасынын компоненттеринин түзүмү

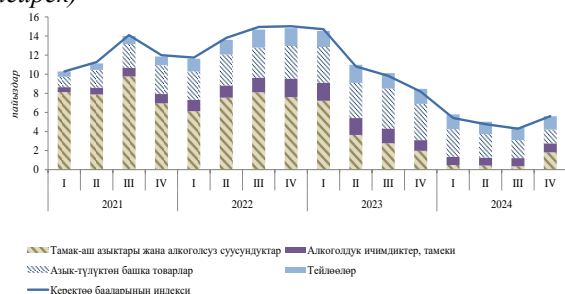


4-глава. Инфляция динамикасы

4.1. Керектөө баа индекси

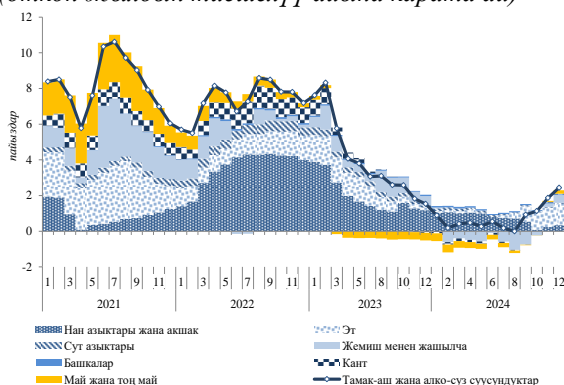
4.1.1-график. Керектөө баа индексинин түзүмүнүн динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)



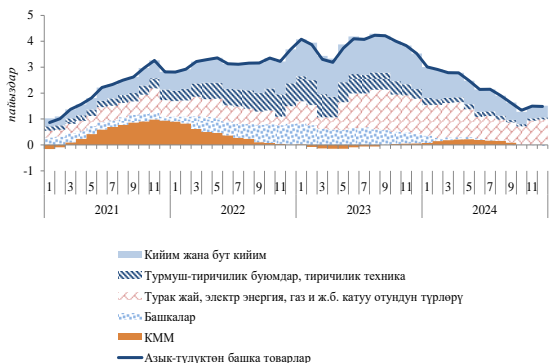
4.1.2-график. Азык-түлүк бааларынын КБИнин жылдык өсүшүнө салымынын динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)



4.1.3-график. Азык-түлүктөн башка товарлардын баасынын КБИнин жылдык өсүшүнө салымынын динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)



2024-жылдын IV чейрегинде (өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек) инфляциянын жылдык мааниси 5,6 пайызды (III чейректе 4,3 пайызды) түзгөн.

2024-жылдын декабрында Кыргыз Республикасында инфляция жылдык мааниде 6,3 пайыз (ноябрда– 5,7 пайыз) чегинде катталган.

Азык-түлүк инфляциясы 2024-жылдын декабрында жылдык мааниде 5,4 пайыз деңгээлинде түптөлгөн (КБИнин жылдык өсүшүнө кошкон салымы 2,4 п.п. түзгөн). Отчеттук мезгилде КБИнин өсүшүнө азык-түлүк товарларынын тобунан этке жана жашылчаларга баанын өсүшү негизги салымын кошкон. Товарлардын бул тобунда мөмө жемиштерге, этке жана алкогольсүз суусундуктарга, балыкка жана май менен тоң майга баалардын кыйла кымбатташы байкалган.

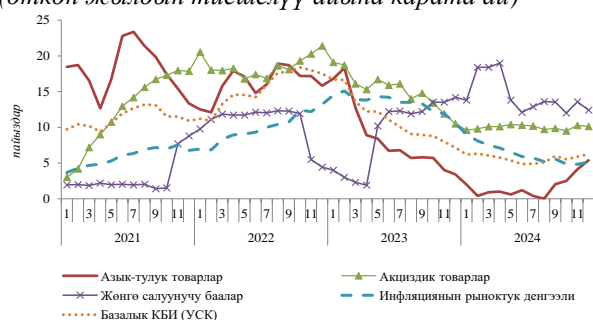
Азык-түлүктөн башка товарлар тобунда баалардын динамикасы чейрек ичинде ар багыттуу болгон. Чейректин башталышында баалардын өсүш арымынын басаңдоо тенденциясы сакталып турган, бирок ноябрь айында жылуулук сезонунун башталгандыгына байланыштуу баа өсө баштаган. Баанын өсүш арымы чейректин акырына чейин сакталып турган.

Азык-түлүктөн башка товарларга баанын жылдык өсүшү 2024-жылдын декабрь айында 5,1 пайыз деңгээлинде түптөлгөн. Азык-түлүктөн башка товарлардын КБИге салымы 2024-жылдын декабрь айында жылдык мааниде 1,5 п.п. түзгөн, бул өткөн жылдын тиешелүү айындагы көрсөткүчтөн 2,0 п.п. төмөн.

Азык-түлүктөн башка товарлар түзүмүндө баалардын өсүш арымы «турак жай кызматтары, суу, электр энергиясы, газ жана отундун башка түрлөрү», «кийим-кече жана бут кийим» сыяктуу топтордо тездеген. КММга баанын өсүш арымынын басаңдашы сакталып турган.

4.1.4-график. Товарлар топтору боюнча КБИ динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

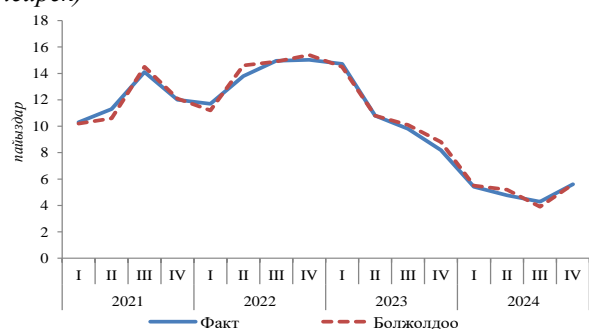


2024-жылдын декабрь айында акы төлөнүүчү кызматтарга баалардын өсүшү жылдык мааниде 8,1 пайызды, ал эми жалпы КБИге салымы 1,4 п.п. түзгөн. Тойканалардын жана мейманканалардын, саламаттыкты сактоо жана транспорт кызматтарына баалардын өсүшү сакталып турат. Билим берүүгө жана транспорт кызмат көрсөтүүлөрүнө баа кызмат көрсөтүүлөрдүн инфляциясына негизги салымды кошкон.

4.2. Болжолдоону факты менен салыштыруу

4.2.1-график. Керектөө баа индексинин айкын жана болжолдуу мааниси

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)



2024-жылдын IV чейрегинин жыйынтыгы боюнча инфляция деңгээлинин айкын мааниси Улуттук банк тарабынан болжолдонгон болжолдуу мааниге дал келген.

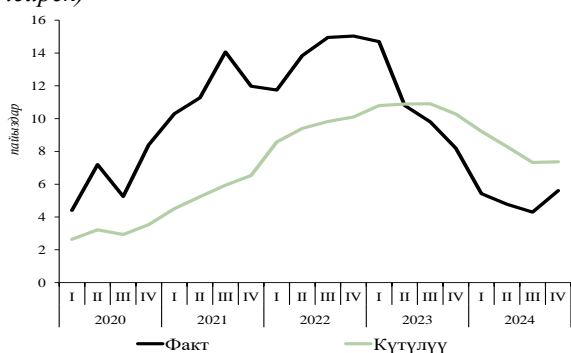
Инфляциялык күтүүлөр

2024-жылдын IV чейрегинде Улуттук статистика комитетинин сурамжылоосуна ылайык, калктын инфляциялык күтүүлөрү өткөн чейректин деңгээлинде сакталып, салыштырмалуу дагы эле жогору деңгээлде сакталып калган (4.2.2-график). Чейрек ичинде ишканалардын баа боюнча күтүүлөрү төмөндөгөн жана 4.2.3-графикте көрсөтүлгөндөй эле, алар айкын инфляция деңгээлине теңелген.

Отчеттук мезгилде калктын баа боюнча күтүүлөрү инфляциянын айкын деңгээлинен жогору бойдон сакталып турган. Баалардын тез өсүшүн күткөн респонденттердин үлүшү баалардын орточо өсүшүн күткөн респонденттердин үлүшү сыяктуу эле, өткөн чейрекке салыштырганда көбөйгөн.

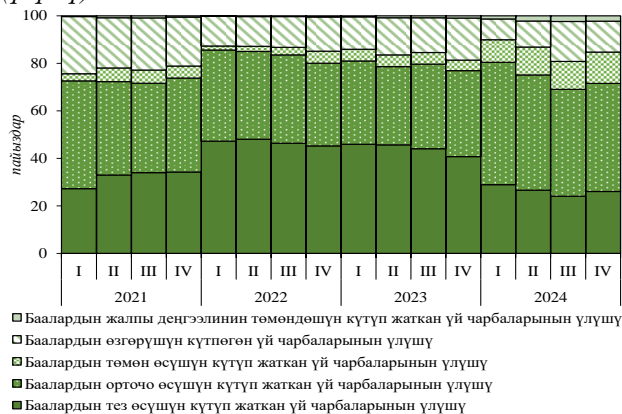
4.2.2-график. Инфляциянын айкын деңгээли, үй чарбалары тарабынан байкалган жана күтүлгөн инфляция

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)



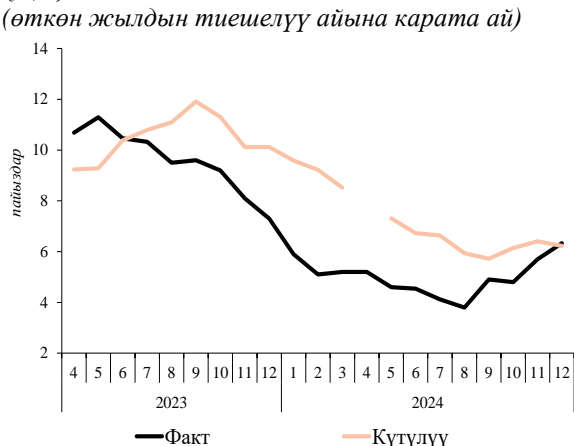
4.2.3-график. Үй чарбаларынын жоопторунун бөлүштүрүлүшү

(үлүшү)

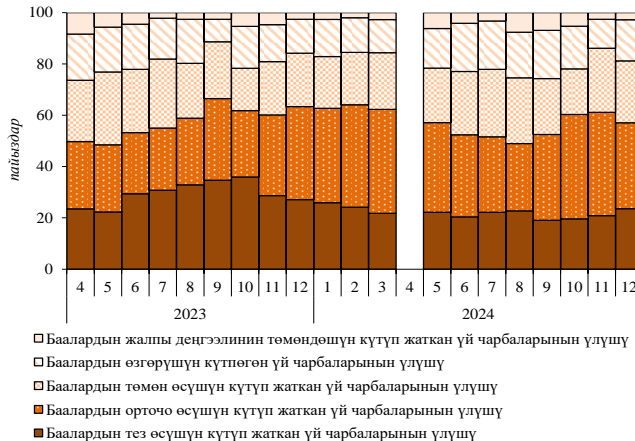


Дүйнөлүк банктын Кыргыз Республикасындагы 1500 үй чарбасы арасында инфляциялык күтүүлөрү боюнча жүргүзүлгөн изилдөөнүн натыйжасында (4.2.4-график жана 4.2.5-график) 2024-жылдын декабрь айындагы инфляциянын айкын маанисинин көбөйүшүндө үй чарбаларынын баа боюнча күтүүлөрүнүн жалпы төмөндөөсү белгиленген.

4.2.4-график. Инфляциянын айкын деңгээли, үй чарбалары тарабынан байкалган жана күтүлгөн инфляция (ДБ) (өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

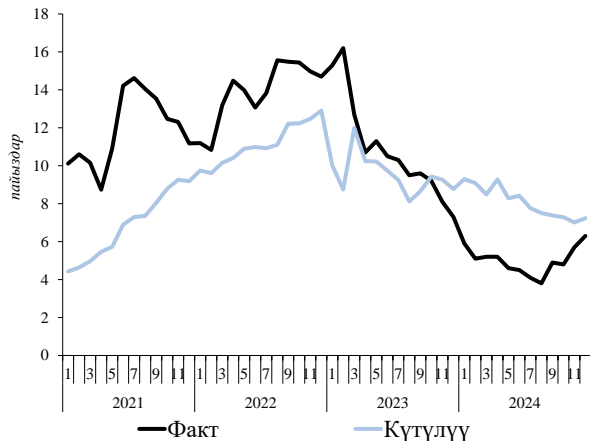


4.2.5-график Үй чарбаларынын жоопторунун бөлүштүрүлүшү (ДБ) (үлүшү)

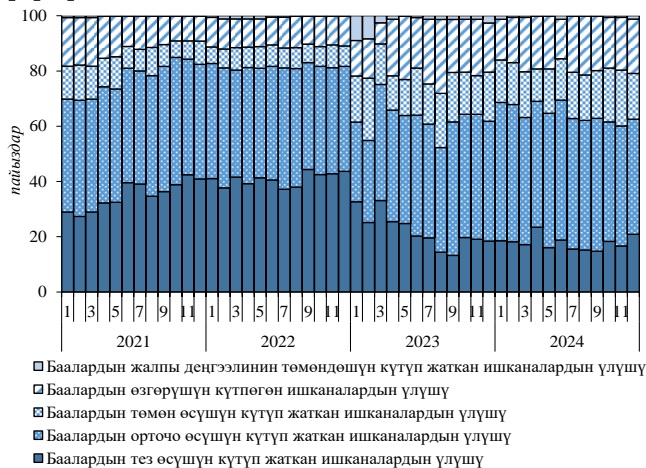


2024-жылдын башынан тартып ишканалардын инфляциялык күтүүлөрү жалпысынан төмөндөгөн (4.2.6-график), бул 2024-жылдын сентябрь айына чейинки инфляциянын байкалган айкын маанилеринин учурдагы динамикасына дал келет, мындан кийин инфляциянын айкын мааниси өсүп, күтүлүп жаткан деңгээлге жакындаган. Баанын өсүшүнүн тездешин күткөн ишканалардын үлүшү бир аз көбөйгөн (4.2.7-график).

4.2.6-график. Инфляциянын айкын деңгээли, ишканалар тарабынан байкалган жана күтүлгөн инфляция (өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)



4.2.7-график. Ишканалардын жоопторунун бөлүштүрүлүшү (үлүшү)



5-глава. Орто мөөнөткө каралган болжолдоолор

5.1. Орто мөөнөткө каралган болжолдоолор

Улуттук банк акча-кредит саясатын иштеп чыгууда моделдик эсептөөлөрдүн жана орто мөөнөттүү келечекте экономикалык өнүгүүнүн ар кандай сценарийлерин талдоонун жыйынтыктарына таянат. Болжолдоолорду түзүү учурдагы мезгилдин таасирлерин жана өбөлгөлөрүн мүмкүн болушунча эске алуу менен, анын ичинде дүйнөлүк изилдөө агенттиктеринин жана институттарынын эксперттик баалоолорунун жана божомолдорунун негизинде жүзөгө ашырылат.

Кыргыз Республикасында инфляциянын басаңдашынын белгиленген тенденциясы 2024-жылдын VI чейрегинде өзгөрүп, товарларга жана кызмат көрсөтүүлөргө баанын бир аз өсүшүнө таасирин тийгизген. Мында, учурдагы акча-кредит шарттары инфляция динамикасына ооздуктоочу таасирин тийгизет.

Каралып жаткан чейректе дүйнөлүк азык-түлүк рынокторунун баа конъюнктурасы (ФАО индекси) жогорулоо динамикасына ээ болгон, ошол эле учурда товардык-чийки зат рынокторундагы баа динамикасы жогорку өзгөрмөлүүлүк менен мүнөздөлгөн. Дүйнөлүк экономикада протекционисттик саясаттын уланышы күтүлүүдө, бул эл аралык соодада өзгөрүүлөрдү, импорт боюнча тарифтердин жогорулашын жана башка өлкөлөр менен соода боюнча талаштарды жаратышы мүмкүн. Бул глобалдуу берүү байланыштарына терс таасирин тийгизиши ыктымал.

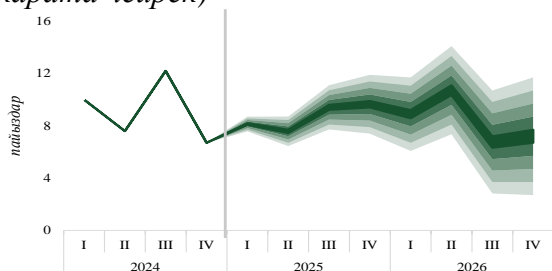
2024-жылдын IV чейрегинде Кыргыз Республикасында иш жигердүүлүгү жогорку көрсөткүчтөрдү көрсөткөн. Ички суроо-талаптын жогорулашына керектөө кредиттеринин көлөмүнүн уланып жаткан өсүшү жана өлкөгө жылдык мааниде акча которуулардын таза агылып кирүү көлөмүнүн көбөйүшү өбөлгө түзгөн.

Орто мөөнөткө каралган болжолдоонун **базалык сценарийи** өнүгүүнүн төмөнкү тышкы экономикалык шарттарын болжолдойт: соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдүн орточо экономикалык өсүшү жана дүйнөлүк товардык-чийки зат рынокторунда орточо оң баа динамикасы. Экономиканын өнүгүүсүнүн ички факторлору калктын жана ишканалардын инфляциялык күтүүлөрүнүн орточо деңгээлде сакталышын жана керектөө суроо-талабынын кеңейишин болжолдойт.

Кыргыз Республикасынын соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрүнүн экономикаларынын өнүгүүсүнүн белгиленген тенденцияларын, ошондой эле орто мөөнөттүү келечекте дүйнөлүк товардык-чийки зат рынокторунда баа динамикасынын күтүлүшүн эске алуу менен 2025-2026-жылдарга Кыргыз Республикасынын негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөрүнүн төмөнкүдөй болжолдоосу иштелип чыккан.

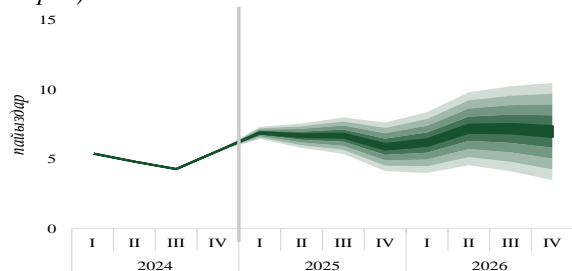
Жүргүзүлгөн талдоо көрсөткөндөй, 2025-жылы Кыргызстан экономикасынын реалдуу сектору акыркы үч жылдагы орточо деңгээлге жакын өсүштү көрсөтөт.

5.1.1-график. Реалдуу ИДӨнү болжолдоо
(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)



2025-жыл жыйынтыгы боюнча ИДӨнүн реалдуу өсүшү 8,2 пайызга жакынды түзөт. Бул өсүштү иштеп чыгуу өнөр жайы, дүң жана чекене соода, ошондой эле Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин чараларынан жана ишкердик субъекттеринин байкалган жигердүү ишинен улам ишенимдүү өсүшүн көрсөткөн курулуш сектору менен колдоого алынат. 2026-жылы реалдуу ИДӨнүн өсүш арымы 6,5 пайыз деңгээлинде белгилениши күтүлүүдө.

5.1.2-график. Инфляцияны болжолдоо (өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)



Айрыкча инфляция ИДӨнүн оң ажырымы менен шартталат, анткени экономикалык жигердүүлүк өсүү мүмкүнчүлүктөрүнөн ашып, инфляциялык таасирди жаратат. Соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдө баанын өсүшүнөн улам, импорттолуучу товарлардын жана чийки заттардын кымбатташы аркылуу тышкы инфляциялык тенденциялардын ички рынокко берилиши инфляциянын кошумча драйвери болуп калат.

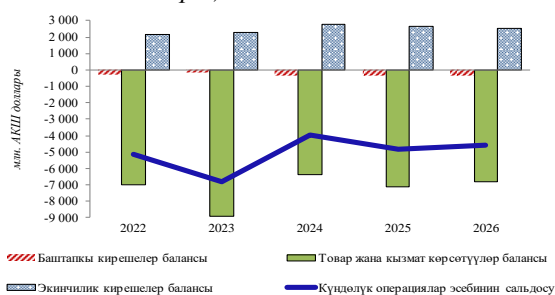
БУУнун Азык-түлүк жана айыл чарба уюмунун (ФАО) маалыматына ылайык азык-түлүктүн дүйнөлүк баасы берүүлөрдүн туруксуздугу жана алгылыксыз аба ырайынын шарттары сыяктуу глобалдуу факторлордон улам жогору бойдон калышы мүмкүн, бул өлкө ичиндеги бааларга басымды күчөтүшү ыктымал.

Ички факторлор тарабынан жүргүзүлүп жаткан мамлекеттик тарифтик саясаттын натыйжасында 2025-жылдын май айында электр энергиясына баанын жогорулашы күтүлүүдө, бул инфляцияга кошумча таасирин тийгизет. Экономиканын ар кандай секторлорунда мамлекеттик жана жеке долбоорлорду ишке ашыруу да жалпы төлөөгө жөндөмдүү суроо-талаптын өсүшүнө өбөлгө түзөт. Муну менен катар, бензинди жана дизель отунун милдеттүү маркировкалоону киргизүүнүн бааларга тийгизген таасирин, ошондой эле өткөн жылы билим берүү кызматтарынын наркынын жогорулашын эске алуу зарыл. Ошол эле учурда калктын инфляциялык күтүүлөрү орточо чектерде сакталат.

2026-жыл жыйынтыгы боюнча инфляциянын мааниси жылдык эсептөөдө 5-7 пайыз орто мөөнөттүү максаттуу диапазондун чегинде күтүлүүдө. Региондун өлкөлөрүндө инфляциянын тездеши, суроо-талаптын жогорулашы, дүйнөлүк азык-түлүк жана мунайзаттар рынокторунда баанын өзгөрүшү сыяктуу факторлор инфляциялык басымдын негизги себептери болушу мүмкүн.

2025-2026-жылдарга¹ төлөм тендемин болжолдоо

5.1.3-график. Күндөлүк операциялар эсеби боюнча болжолдуу маалыматтар (млн АКШ доллары)



Айкын мезгилдин маалыматтары жана Кыргыз Республикасынын соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдүн өнүгүүсүнүн такталган баштапкы шарттарынын негизинде, 2025-жылга болжолдуу горизонт алдын ала аныкталган. Ошону менен бирге тышкы сектордо мурдагыдай эле белгисиздиктин жогорку даражасы менен мүнөздөлүүнү улантууда.

Базалык сценарийге ылайык, 2025-жылы төлөм тендеминин күндөлүк эсеби орточо тартыштык (ИДӨгө карата 20,8 пайыз) деңгээлинде болот. Болжолдонуп жаткан тартыштык деңгээлине товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр эсебинин терс балансынын начарлашы жана экинчилик кирешелер эсеп балансынын компрессиясы өбөлгө түзөт.

¹ Болжолдоо Улуттук банктын айкын мезгилде колдонулган кошумча баа берүүлөрүн эске алуу менен түзүлгөн.

Экспорт жана импорт көрсөткүчтөрү боюнча күтүүлөрдү түзүүчү негизги факторлор мурдагыдай эле региондогу соода жүргүзүү шарттары, азык-түлүккө жана энергия ресурстарына баалардын дүйнөлүк конъюнктурасы, ошондой эле Кыргыз Республикасы тарабынан алтынды экспортоосу болот.

2025-жылга болжолдонгон траекторияга ылайык, товарлар экспорту 2024-жылдын деңгээлинен 24,5 пайызга төмөн (2024-жылдын жогорку базасы 2024-жылдын IV чейрегинде монетардык эмес алтындын экспорттук берүүлөрү 2,5 эсеге тездетилген өсүшү менен камсыздалынган) түптөлөт. Импорттук берүүлөр жетишерлик жогорку деңгээлде сакталат. Ошол эле учурда алардын кыскарышы күтүлөт (импорт 2024-жылга салыштырганда 3,5 пайызга төмөндөшү болжолдонот). Импорттун түзүмүнүн басымдуу үлүшүн керектөө багытындагы товарлар, аралык товарлар жана энергия продукциялары түзөт.

Экинчилик кирешелер балансы боюнча болжолдоолор айкын мезгил үчүн алынган маалыматтарды жана эмгек мигранттарын кабыл алган реципиент өлкөлөрдө түзүлгөн экономикалык шарттарды талдоону эске алуу менен кайра каралып чыккан. Жаңыртылган болжолдоого ылайык, экинчилик кирешелер балансы өткөн жылдын деңгээлине салыштырганда «иштеп жаткандардын акча которуулары» статьясы боюнча түшүүлөрдүн 5,0 пайызга төмөндөшү жана мамлекеттик секторго каражаттардын агылып кирүүсү 58,5 пайызга кыскарышы эсебинен алгылыктуу зонадан терс зонага өтүшү күтүлөт.

Ошол эле учурда, кызмат көрсөтүүлөр балансы кызмат көрсөтүүлөр экспортунун импортко караганда, айрыкча, «кыдыруулар» жана «башка кызмат көрсөтүүлөр» статьяларынын профицити эсебинен басымдуулук кылышынан улам оң белги менен түптөлөт.

Күндөлүк операциялар эсебинин күтүлүп жаткан тартыштыгы финансылык эсеп тарабынан олуттуу көлөмдө каржылоону талап кылат. Финансылык капиталдын негизги агылып кирүү булагы катары, күтүлүп жаткандай эле, тике жана башка чет өлкө инвестициялары саналат.

2025-жылы экономиканын тышкы секторунун өнүгүшү боюнча кайра каралган болжолдоо 2026-жылга күтүүлөрдүн төмөнкү векторун түптөгөн.

2026-жылы күндөлүк операциялар эсеби балансынын тартыштыгы ИДӨгө карата 19,4 пайыз деңгээлде түптөлөт, бул соода балансынын тартыштыгынын азайышына, кызмат көрсөтүүлөр балансынын оң сальдосунун жана баштапкы кирешелер балансынын терс сальдосунун жакшырышына, ошондой эле экинчилик кирешелер балансы боюнча агылып кирүү көлөмүнүн төмөндөшүнө байланыштуу факторлордун таасиринде калыптанат.

Улуттук банктын баа берүүлөрүнө ылайык, экспорттун 4,9 пайызга көбөйүшү жана импорттун 0,5 пайызга төмөндөшү соода балансынын тартыштыгынын (2025-жылга салыштырганда 3,2 пайызга) кыскарышына бир аз таасирин тийгизет. Экинчилик кирешелер балансынын «иштеп жаткандардын акча которуулары» статьясы боюнча түшүүлөрүнүн көлөмү 2025-жылдагы деңгээлге салыштырганда 2,7 пайызга кыскарышы болжолдонот.

Ошол эле учурда 2026-жылы финансылык эсеп боюнча чет өлкө капиталынын агылып кирүү көлөмүнүн азайуу тобокелдиги сакталып тургандыгын белгилеп кетүү зарыл, буга байланыштуу Улуттук банктын эл аралык резервдеринин эсебинен кошумча каржылоо талап кылынышы мүмкүн. Капиталдын түшүүсүнүн басымдуу бөлүгү тике чет өлкө инвестицияларынын жана жеке секторго башка инвестициялардын эсебинен камсыз кылына тургандыгы күтүлүүдө.

Кыргыз Республикасынын 2025-2026-жылдарга төлөм теңдеми боюнча иштелип чыккан болжолдоодо төмөнкү тобокелдиктер сакталып калат:

- геосаясий абалдын жогору деңгээлде белгисиздиги;
- соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдө алмашуу курсунун өзгөрүлмөлүүлүгү;
- жеке сектордун карыздык милдеттенмелеринин өсүшү.

1-тиркеме. Негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөр

(эгерде башкасы көрсөтүлбөсө, өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек ичинде)

Көрсөткүчтөрдүн аталышы	Өлчөм бирлиги	2021				2022				2023				2024			
		I ч.	II ч.	III ч.	IV ч.	I ч.	II ч.	III ч.	IV ч.	I ч.	II ч.	III ч.	IV ч.	I ч.	II ч.	III ч.	IV ч.
1. Сууро-таалам жана сунуш¹ <i>(эгерде башкасы көрсөтүлбөсө, реалдуу өсүү арымы)</i>																	
Номиналдык ИДӨ, чейрек ичинде	млн сом	137 662,6	172 402,9	224 058,7	248 730,1	168 137,2	227 481,2	292 245,0	332 881,2	231 249,5	292 877,7	375 903,3	433 699,5	268 280,3	324 121,0	436 047,7	494 786,8
ИДӨ	%	-4,8	6,3	3,8	13,3	3,4	8,3	8,2	13,2	8,1	4,9	7,4	13,7	10,0	7,6	12,2	6,7
Ички керектөө	%	-1,2	12,3	11,7	32,8	17,5	7,8	13,3	19,3	17,6	38,3	5,0	9,5	15,9	10,6	3,9	
Инвестициялар	%	20,6	108,9	6,7	15,2	-9,9	249,0	68,4	10,9	60,0	-22,5	31,2	45,4	8,9	37,0	-25,8	
Таза экспорт	%	30,9	159,4	46,6	91,7	39,3	384,7	84,2	28,5	130,6	95,8	71,0	59,2	15,6	-18,0	-58,8	
<i>ИДӨнүн өндүрүшү:</i>																	
Айыл чарба	%	1,2	-5,2	-6,7	-2,0	1,5	3,9	8,0	10,8	5,9	-0,8	-1,2	3,5	2,1	6,9	7,7	4,8
Өнөр жай	%	-15,6	-5,8	0,6	43,9	8,2	22,8	20,2	1,8	10,9	-5,2	1,6	12,3	4,7	-1,6	9,2	8,6
Курулуш	%	-20,3	-13,2	-4,0	2,7	-1,4	5,2	-1,0	19,1	2,2	16,4	19,0	30,4	51,1	38,3	25,8	3,8
Кызмат көрсөтүү	%	-1,2	6,5	5,8	3,3	1,8	4,6	3,7	8,9	4,8	3,4	4,4	5,2	5,2	3,8	7,0	7,7
алтын ичинде соода жүргүзүү	%	-2,7	13,1	8,8	8,0	2,7	5,3	6,9	10,5	5,8	6,0	8,0	10,3	8,7	7,6	13,0	7,9
2. Баалар²																	
Керектөө баа индекси (КБИ)	%	110,3	111,3	114,1	112,0	111,7	113,8	115,0	115,0	114,7	110,8	109,8	108,2	105,4	104,8	104,3	105,6
Керектөө баа индекси (КБИ), мезгилдүү акырына карата жылдык мааниде	%	110,2	114,2	113,5	111,2	113,2	113,1	115,5	114,7	112,7	110,5	109,6	107,3	105,2	104,5	104,9	106,3
Базалык КБИ	%	110,1	110,6	113,0	111,3	111,8	114,4	117,4	118,0	115,6	111,8	109,3	108,0	106,2	105,3	105,3	105,9
<i>КБИ, товарлар жана кызмат көрсөтүүлөрдүн негизги топтору боюнча:</i>																	
Азык-түлүк товарлары	%	117,9	117,3	121,5	115,3	113,5	116,6	117,9	116,7	115,9	108,0	106,1	104,3	101,1	101,0	100,8	104,0
Азык-түлүктөн башка товарлар	%	103,7	106,4	108,6	110,4	110,3	111,2	110,9	111,8	121,9	120,5	117,9	113,1	109,8	109,5	109,8	111,0
Алкоголдүк ичиндиктер, тамеки	%	106,0	108,3	110,4	111,3	113,6	114,9	117,8	122,5	112,9	112,7	114,4	113,1	110,0	108,5	106,5	105,0
Тейлөө	%	103,3	104,1	105,0	105,4	107,9	109,0	111,1	111,0	109,9	111,2	109,6	109,3	109,1	107,7	107,8	108,2
<i>КБИ, мундээлмөсү боюнча классификациялоо:</i>																	
Аппалдык товарлар	%	102,1	102,3	115,5	117,7	118,8	117,5	117,9	120,3	117,9	116,0	114,9	111,9	109,8	110,3	109,9	110,0
Жаңоо салынуучу баа	%	102,7	102,7	101,8	106,0	110,9	111,9	112,2	107,0	103,1	108,1	112,1	113,8	116,9	114,8	113,3	112,7
Инфляциянын рыноктук деңгээли	%	101,0	102,2	106,8	107,1	107,4	109,1	110,4	112,6	114,5	114,1	113,4	111,6	108,2	106,5	105,5	104,9
3. Тышкы сектор³ <i>(ИДӨ карата пайыздарда)</i>																	
Соода балансы	ИДӨ карата %	-18,3	-17,9	-21,7	-26,2	-34,4	-45,9	-56,5	-56,6	-56,9	-58,2	-55,1	-54,7	-58,5	-57,5	-47,9	-37,2
Күндөлүк операциялар эсеби	ИДӨ карата %	3,5	4,5	-1,0	-8,0	-18,2	-32,1	-43,1	-42,1	-42,3	-44,6	-44,7	-45,0	-49,6	-47,3	-35,4	-17,7
Товарлар жана кызмат көрс. экспорт	ИДӨ карата %	28,8	36,3	36,7	35,6	34,7	28,2	26,6	29,7	31,1	32,4	34,5	37,1	39,4	44,0	49,2	49,2
Товарлар жана кызмат көрс. импорт	ИДӨ карата %	49,9	56,9	60,7	64,1	71,5	76,1	84,8	87,2	88,5	92,4	92,6	95,4	100,9	100,5	93,7	85,9
4. АКШ долларынын алмашуу курсу (бир мезгилдүү акырына карата)																	
	сом	84,7792	84,6640	84,7907	84,7586	83,3090	79,5000	80,1829	85,6800	87,4200	87,2267	88,7100	89,0853	89,4708	86,4454	84,2000	87,0000
5. Мөнгө тармак сектор <i>(эгерде башкасы көрсөтүлбөсө, өсүү арымы)</i>																	
Улуттук банктын эсептик чен, мезгилдүү акырына карата	%	5,50	6,50	7,50	8,00	14,00	14,00	14,00	13,00	13,00	13,00	13,00	13,00	13,00	9,00	9,00	9,00
"Өзөрлөйт" депозити боюнча чен, мезгилдүү акырына карата	%	3,25	4,25	5,25	5,50	12,00	12,00	12,00	10,00	10,00	11,00	11,00	11,00	11,00	5,00	4,00	4,00
"Өзөрлөйт" кредити боюнча чен, мезгилдүү акырына карата	%	6,00	7,00	8,00	8,50	16,00	16,00	16,00	15,00	15,00	15,00	15,00	15,00	15,00	11,00	11,00	11,00
Банктар аралык кредит рыногундагы орточо алынган пайыздык чендер, чейрек ичинде	%	4,15	5,32	6,52	6,82	8,85	14,66	13,00	11,99	10,52	11,29	11,64	12,11	11,71	9,12	5,22	4,07
<i>анын ичинде:</i>																	
РЕПО бүтүмдөрү боюнча	%	4,15	5,32	6,52	6,82	8,85	14,66	13,00	11,99	10,52	11,29	11,64	12,11	11,71	9,12	5,22	4,07
улуттук валютада кредиттер боюнча	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
чет өлкө валютасында кредиттер боюнча	%	-	-	7,00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7 күндүк нота боюнча орточо салмактаанып алынган көрсөтүлүүк, мезгилдүү акырына карата	%	4,37	5,16	6,10	6,57	11,86	13,11	12,82	11,41	10,35	11,57	11,86	11,95	11,95	5,91	3,44	3,43
14 күндүк нота боюнча орточо салмактаанып алынган көрсөтүлүүк, мезгилдүү акырына карата	%	4,84	5,72	6,54	6,93	11,45	13,57	13,11	12,17	11,27	11,82	12,01	12,01	-	-	-	-
28 күндүк нота боюнча орточо салмактаанып алынган көрсөтүлүүк, мезгилдүү акырына карата	%	4,99	6,08	6,89	7,26	11,09	13,82	13,46	12,57	12,37	12,16	12,11	12,08	12,09	5,14	3,59	-
91 күндүк нота боюнча орточо салмактаанып алынган көрсөтүлүүк, мезгилдүү акырына карата	%	5,28	5,43	7,45	-	8,79	-	15,19	13,81	13,52	13,98	13,88	13,78	13,96	11,22	-	-
182 күндүк нота боюнча орточо салмактаанып алынган көрсөтүлүүк, мезгилдүү акырына карата	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14,67	14,79	14,90	14,74	12,13	-	-
Акча базасы	%	24,2	10,7	6,6	6,5	8,8	19,8	31,7	44,9	28,8	22,5	10,8	9,9	13,7	19,1	19,2	17,5
Банктардын тышкаркы акчалар (M0)	%	23,7	9,2	5,8	0,5	5,7	20,5	21,5	41,3	32,5	16,0	4,0	1,3	7,8	12,7	19,1	15,2
Акча топтому (M1)	%	22,9	12,4	12,3	15,7	7,4	23,1	27,3	36,1	41,2	22,7	16,4	10,2	19,0	27,8	28,2	30,9
"Тар" мааниде колдонулуучу акча массасы (M2)	%	18,9	12,0	11,7	15,6	8,6	20,8	25,3	32,5	36,5	21,6	16,2	11,4	20,3	27,7	28,6	31,0
Акча массасы (M2X)	%	18,6	16,9	16,2	19,1	9,5	18,6	27,5	30,6	40,0	29,4	18,7	15,0	22,4	26,0	30,6	31,9

¹ Улуттук Статистика Комитетинин маалыматы боюнча Кыргыз Республикасынын Улуттук Банктын эсептик көрсөткүчтөрү
² Булагы: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети
³ Коэффициенттер акыркы 4 чейректи камтыган жылдык маалыматтардын негизинде эсептелет. IV ч. үчүн алдын ала алынган маалыматтар.

2-тиркеме. Глоссарий

Базалык инфляция – бул, баанын кыска мөөнөттүү, түзүмдүк жана сезондук өзгөрүүлөрүн эске албаган инфляция: инфляция көрсөткүчүн эсептөөдөн сезондук, тышкы факторлор жана административдик белгиленген тарифтер менен шартталган товарларга баанын өсүшү алынып салынат

Мамлекеттик казына векселдери (МКВ) – Кыргыз Республикасынын Финансы министрлиги тарабынан чыгарылган кыска мөөнөттүү (3, 6 жана 12 айлык) дисконттук мамлекеттик баалуу кагаздары. МКВ Улуттук банк тарабынан өткөрүлгөн аукциондор аркылуу жума сайын жайгаштырылат. Аукциондорго тике катышуучулар катышуу укугуна ээ. Юридикалык жактар сыяктуу эле, жеке адамдар да Кыргыз Республикасынын МКВ ээси боло алышат. Чет өлкө инвесторлорунун МКВ рыногуна кирүү мүмкүнчүлүгү чектелген эмес. МКВнын экинчилик рыногундагы бүтүмдөр Улуттук банктын автоматташтырылган тоорук системасы аркылуу жүзөгө ашырылат, ал катышуучуларга өз жумуш ордуларынан МКВны сатып алуу/сатуу боюнча операцияларды ишке ашырууга мүмкүнчүлүк берет.

Мамлекеттик казына облигациялары (МКО) – Кыргыз Республикасынын Финансы министрлиги тарабынан чыгарылган, пайыздык кирешеси (купон) менен, ошондой эле жүгүртүү мөөнөтү бир жылдан жогору болгон узак мөөнөттүү мамлекеттик баалуу кагаздары. Улуттук банк МКОнун чыгарылышын тейлөө боюнча башкы агент болуп саналат.

M2X акча топтомуна камтылган депозиттер – жеке адамдардын жана юридикалык жактардын депозиттери, ошондой эле башка финансы-кредит уюмдарынын депозиттери, мында мамлекеттик башкаруу органдарынын жана резидент эместердин депозиттери алынып салынат.

Акча базасы – Улуттук банктын жүгүртүүгө чыгарылган нак акча боюнча милдеттенмеси жана Улуттук банктын башка депозиттик корпорациялар алдындагы улуттук валютадагы милдеттенмеси.

Акча топтому – ликвиддүүлүк деңгээли боюнча классификацияланган акча массасы: M0; M1; M2; M2X.

M0 – банктардан тышкаркы нак акча.

M1 – M0 + резиденттердин улуттук валютадагы которулма депозиттери.

M2 – M1 + резиденттердин улуттук валютадагы мөөнөттүү депозиттери.

M2X – M2 + резиденттердин чет өлкө валютасындагы эсептешүү (күндөлүк) эсептери жана депозиттери.

Долларлашуу – өзүнүн улуттук валютасына ээ өлкөнүн ички акча жүгүртүүсүндө АКШ долларынын кеңири колдонулушу.

Башка депозиттик корпорациялар – борбордук банктан башка, бардык финансылык корпорациялар-резиденттер, финансылык ортомчулук алардын ишинин негизги түрү болуп саналат жана алар кеңири мааниде колдонулуучу акча массасынын (M2X) улуттук аныктамасында камтылган милдеттенмелерди чыгарышат.

Керектөө баа индекси (КБИ) – керектөөчү тарабынан өндүрүштүк эмес максатта сатылып алынган товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр топтомунун наркынын өзгөрүүсү чагылдырылат. Бул көрсөткүч инфляцияны өлчөө ыкмаларынын бири болуп саналат, ал калк тарабынан керектелген негизги товарлар куржунунун баасына салыштырууга негизделген

жана чогуу алгандагы керектөөдө бул товарлардын салыштырма салмагына ылайык салмактанып алынган.

Core CPI индекси – бул азык-түлүк товарларына, электр энергиясына, газга жана отундун башка түрлөрүнө карата наркты эске алуусуз баалар.

Инфляция - белгилүү бир убакыт аралыгында баалардын жалпы деңгээлинин өсүш тенденциясы, ал товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр куржунунун үй чарбаларынын керектөө чыгашаларынын түзүмүндө салмактанып алынган наркын эсептөөнүн негизинде өлчөнөт. Кыргыз Республикасында инфляция деңгээлин мүнөздөгөн көрсөткүч болуп керектөө баа индекси саналат.

Ноталар – бул Улуттук банк тарабынан жүгүртүүгө чыгарылган дисконттук баалуу кагаздар. Улуттук банктын Акча-кредиттик жөнгө салуу комитетинин чечими боюнча, ноталар 7 күндөн 364 күнгө чейинки мөөнөткө чыгарылат. Ноталар боюнча максималдуу кирешелүүлүк аукцион өткөрүлгөн күнгө карата аныкталган эсептик ченге барабар өлчөмдө белгиленет.

Репо шарттарындагы операция – келечекте белгилүү бир күнү, алдын ала макулдашылган баада кайра сатуу/сатып алуу милдеттенмеси менен экинчилик рыногунда мамлекеттик баалуу кагаздарды сатып алуу/сатуу операциясы

Төлөм теңдеми – резиденттер жана резидент эместер ортосунда белгилүү бир мезгил ичинде ишке ашырылган экономикалык операциялардын суммардык түрүн чагылдырган отчет.

Төлөм теңдеминин сальдосу – чет өлкөлөрдөн түшүүлөр менен чет өлкөлөргө төлөмдөр ортосунда келип чыккан айырма.

Соода балансынын сальдосу – экспорт жана импорт наркы ортосунда келип чыккан айырма.

Акча-кредит саясатынын трансмиссиялык механизми – акча-кредит саясаты чөйрөсүндөгү чечимдердин баа динамикасына пайыздык, валюталык, кредиттик жана байланыш каналдары аркылуу таасир этүү процессин мүнөздөгөн өткөрүп берүү механизми.

Эсептик чен – борбордук банк тарабынан белгилене турган пайыздык ченди билдирген жана экономиканын акча ресурсунун баштапкы багыты катары кызмат кылган акча-кредит саясатынын инструменти.

3-тиркеме. Кыскартылган сөздөрдүн тизмеси

АКШ	Америка Кошмо Штаттары
Борбордук казыналык	Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин Борбордук казыналыгы
ЕАЭБ	Евразия экономикалык бирлиги
ЕБРР	Европа реконструкциялоо жана өнүктүрүү банкы
ЖАК	жабык акционердик коом
ИДӨ	ички дүң өнүмү
КММ	күйүүчү-майлоочу материалдар
КБИ	керектөө баа индекси
КЭР	Кытай Эл Республикасы
«КФБ» ЖАК	«Кыргыз фондулук биржа» жеке акционердик коому
КНС	кошумча нарк салыгы
МКВ	мамлекеттик казына вексели
МКО	мамлекеттик казына облигациясы
МБК	мамлекеттик баалуу кагаздар
МБКР	Кредиттик ресурстардын банктар аралык рыногу
МЭР РФ	Россия Федерациясынын Экономиканы өнүктүрүү министрлиги
НЭАК	номиналдуу эффективдүү алмашуу курсу
НБРК	Казакстан Республикасынын Улуттук банкы
НПЗ	мунайды кайра иштетүү заводу
ОПЕК +	Мунайды экспорттоочу өлкөлөр уюму
РЭАК	реалдуу эффективдүү алмашуу курсу
Улуттук банк	Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы
УСК КР	Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети
ФАО	БУУнун Азык-түлүк жана айыл чарба уюму (Food and Agriculture Organization, FAO)
ФОб	Экспорттоочу өлкөнүн чек арасындагы баа (Free on Board)
ФРС	Федералдык резерв системасы
ЭВФ	Эл аралык валюта фонду
СРІ	керектөө баа индекси (Consumer price index)
РСЕ	жеке керектөөгө чыгымдардын баа индекси (Personal Consumption Expenditures Price Index)